3

IV කොටස—අධ්‍යාපන, විද්‍යා සහ කලා (G)

1958 වර්ෂය සඳහා පුරාවිද්‍යා කොමසාරිස් තැනගේ පාලන වාර්තාව

මැයි, 1960

ප. එ. ප. දැරණියගල මහතා

Part IV—Education, Science and Art (G)

Administration Report of the Archaeological Commissioner for 1958

May, 1960

P. E. P. Deraniyagala, Esq.

වාලච්චේනයෙහි පිහිටි "ඊස්ටර්න් පේපර් මිල්ස් කෝර්පරේෂන්" හි නිපදවන ලද කඩදාසිවල ආණ්ඩුවේ නියමයෙන් ලංකාණ්ඩුවේ මුද්‍රණාලයේ මුද්‍රාපිතයි

කොළඹ රජයේ ප්‍රකාශන කාර්යාංශයෙන් මිලදී ලබාගත හැක

Printed on the orders of Government at the Government Press, Ceylon, on paper manufactured at the Eastern Paper Mills Corporation, Valaichchenai, Ceylon

To be purchased at the Government Publications Bureau, Colombo

මිල *Price* : 1.70 තැපැල් ගාස්තුව *Postage* : -/35

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

කෙටුම්පත ලැබුන දිනය *"Copy" received*	*9. 12. 1959*
පළමුවන ශුද්ධිපත්‍ර යැවූ දිනය *1st Proof sent*	*19. 1. 1960*
පළමුවන ශුද්ධිපත්‍ර ආපසු ලැබුණු දිනය *1st Proof returned*	*19. 2. 1960*
දෙවන ශුද්ධි පත්‍ර යැවූ දිනය *2nd Proof sent*	*25. 2. 1960*
දෙවන ශුද්ධි පත්‍ර ආපසු ලැබුණ දිනය *2nd Proof returned*	*22. 3. 1960*
තෙවන ශුද්ධිපත්‍ර යැවූ දිනය *3rd Proof Sent*	*2. 4. 1960*
තෙවන ශුද්ධිපත්‍ර ආපසු ලැබුණු දිනය *3rd Proof Returned*	*20. 4. 1960*
ප්‍රසිද්ධ කළ දිනය *Published*	*4. 5. 1960*

EVELYN RUTNAM LIBRARY

1——ජේ. ඇන්. ආර් 6721—1,575 (12/59)

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ලංකා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව
වර්ෂ 1958 සඳහා පාලන වාර්තාව

නියුක්ත පිරිස.—එක්සත් ජාතීන්ගේ අධ්‍යාපන සමාජයීය හා සංස්කෘතික ආයතනයේ අනුග්‍රහ යෙන් ඉතාලි රජයේ පුරාවිද්‍යා පරිපාලක මහාචාර්ය පී. සී. සෙස්තියරි මහතාගේ සේවය 1958 මාර්තු මාසයේ සිට දෙපාර්තමේන්තුවට ලබාගත හැකිවිය. ජාතික කෞතුකාගාර අධ්‍යක්ෂ පී. ඊ. පී. දැරණියගල මහතාගෙන් පසුව මහාචාර්ය සෙස්තියරි මහතා 1958 මැයි මස 1 වෙනි දින සිට වැඩබලන පුරාවිද්‍යා කොමසාරිස් හැටියට පත්විය.

කාර්යාල සහකාර එච්. ඒ. පෙරේරා මහතා 58.3.4 දින සිට සේවයෙන් විශ්‍රාම ගත්තේය. ඒ මහතා වෙනුවට විධායක ලිපිකාර පන්තියේ විශේෂ ශ්‍රේණියේ වි. ශ්‍රී. රංගනාදන් මහතා 58.3.6 දින සිට පත්විය.

ජේ. ඇස්. ඒ. උඩුවර මහතා ලංකාවේ ජාත්‍යන්තර කෞතුකාගාර කවුන්සලයට පත්විය.

වැඩ පරීක්ෂක ආර්. වී. ඇම්. කරුණාරත්න මහතා 58.3.1 දින සිට වැඩබලන වැඩ අධිකාරි හැටියට පත්කරනු ලැබීය.

1958 සැප්තැම්බර් මස 30 වැනි දිනෙන් අවසානවූ වර්ෂය සඳහා මුදල් වාර්තාව

ආදායම.—ප්‍රකාශන, ඡායාරූප, පින්තූර සහිත තැපැල්පත් හා සිතියම් ආදිය විකිණීමෙන් රුපියල් 3,921.35ක මුදලක් ලැබිණ. විකිණීම අඩුවීමට ප්‍රධාන හේතුව වූයේ අවුරුද්ද තුළ පැවති හදිසි තත්ත්වයය. විකිණීම් වැඩිකරන හැටියට නිලධාරීන්ට උපදෙස් දෙන ලදී. 1951–52 සිට 1955–56 දක්වා කාලය තුළ ජනප්‍රිය ප්‍රකාශන, මාර්ග විස්තර පොත් හා මුද්‍රිත තැපැල් පත්වලට අදළ අත්තිකාරම් ගිණුමෙන් ලැබුනු ලාභවූ රු. 13,130.71ක මුදලක් ආදායමට අයකරන ලදී.

පුස්තකාලය.—1958 වර්ෂය තුළදී පුස්තකාලය සඳහා පොත් 63ක් මිළදී ගන්නා ලදී. සිංහල කෘතීන් ගණනාවක්ම ඇතුළත් කරන ලදී. අවුරුද්ද තුළ මිළයට ගන්නා ලද විවිධ සඟරාවල හා කලින්කල පළවෙන සඟරාවල ගණන 256ක් වූ අතර විදේශීය හා දේශීය ආයතනයන්ගෙන් ප්‍රකාශන 218ක් හුවමාරුකර ගන්නා ලදී. යුනෙස්කෝ ලංකා ජාතික කොමිසම එක්සත් ජාතීන්ගේ අධ්‍යාපනික, විද්‍යාත්මක හා සංස්කෘතික ආයතනය "ලංකාවේ—විහාරස්ථාන, චෛත්‍ය හා ලෙන් සිතුවම්" නමැති ප්‍රකාශනය පුස්තකාලය වෙත කාරුණිකව ප්‍රදානය කරන ලදී. 1957 පාලන වාර්තාවේ ඉංග්‍රීසි සහ සිංහල පිටපත්, බෙදා හැරීමේ ලැයිස්තුවේ අන්තර්ගත සෑම ආයතනයකටම හුවමාරු වශයෙන් යවන ලදී. කලා හා විද්‍යා සම්බන්ධ පොත් ගණනාවක්ම අනුරාධපුර කෞතුකාගාරයේ, දැදිගම කෞතුකාගාරයේ සහ රසායනාගාරයේ ඇති පුස්තකාලයන්ට එවා තිබේ.

ඡායාරූප ශිල්පය.—වර්ණ ඡායාරූප ගැනීම ආරම්භ කරන ලද අතර, පෞරාණික ස්මාරකයන් හා චිත්‍ර අඟල් $2\frac{1}{4} \times 2\frac{1}{4}$ රේ 120 වර්ණ ඡායාරූප පටලවලට ගන්නා ලදී. එබඳු ඡායාරූප පටල දෙපාර්තමේන්තුවේ කටයුතු ජනප්‍රිය කිරීම සඳහා පවත්වනු ලබන නිදර්ශන සහිත කථාවලදී ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත. අළුත් චිත්‍රඵලක 514ක් එකතු කරන ලදී. සාදන ලද බ්‍රෝමයිඩ්

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

පිටපත් 1,906කින් 152ක් මහජනයාට විකුණන ලදී. මහාචාර්ය ඇස්. පරණවිතාන මහතාගේ ඕනෑකම පරිදි චිත්‍රපිටපත් ගණනාවක්ම ලංකා විශ්ව විද්‍යාලයට සපයන ලදී. කඩදාසියට කොපි කරගත් ශිලාලෙඛන 109ක ස්පර්ශ ලාංඡනයන්ගේ ඡායාරූප ගන්නා ලදුව ඉන් වැඩි හරියක් දැනට ශිෂ්‍යත්වයක් ලබා පිටරට සිටින ඩබ්ලිව්. ඇස්. කරුණාරත්න මහතාට යවන ලදී. අඟල් 20×16 දක්වා විශාල කරන ලද පෞරාණික ස්මාරකයන්ගේ හා පුරාවස්තූන්ගේ ඡායාරූප 23ක් අමාත්‍යාංශය මගින් විතගොංහි ප්‍රදර්ශනයක් සඳහා යවන ලදී.

ප්‍රකාශන.—වැඩ බැලූ පුරාවිද්‍යා කොමසාරිස් වන ප. ඒ. ප. දුරණියගල මහතා විසින් ලියන ලද නව සීගිරි සංදර්ශනය සිංහලෙන් හා ඉංග්‍රීසියෙන් ප්‍රසිද්ධ කරණ ලදී. ප්‍රකාශන සහකාර ඩී. ඇස්. ගුණතිලක මහතා විසින් මිහින්තලයට යන ගමන් විස්තර පොතක අත්සටහනක් සිංහලෙන් පිළියෙල කරණ ලදී. අනුරාධපුර පුරාවිද්‍යා කෞතුකාගාරයේ අධිකාරි වන ජේ. ඇස්. ඒ. උඩුවර මහතා විසින් එම කෞතුකාගාරයට අදල වූ සංදර්ශණයක අත්සටහනක් සකස් කරණ ලදී. මේවා ළඟදීම මුද්‍රණද්වාරයෙන් පිටවෙනවා ඇත.

අනුරාධපුර පුරාවිද්‍යා කෞතුකාගාරයට එකතුකරන ලද දේ—

(අ) කහටගස්දිගිලියේ වෙහෙරගල පුරාණ රජමහා විහාරයෙන් සොයාගන්නා ලදුව කෞතුකාගාර අධිකාරි විසින් සංරක්ෂණය කොට තබාගන්නා ලද කැඩුණු ලෝකඩ පිළිමයක කොටසක් (1956 වර්ෂයේ ලංකා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ පාලන වාර්තාවේ 6 වැනි කොටස සහ 1 වැනි පින්තූරයද බලන්න).

(ආ) කෙළින් සිටින රූපයක අර්ධ ප්‍රතිමාවක් සහ අනුරාධපුර බෞද්ධ ගරාදි ගොඩ නැඟිල්ලේ කැටයම් සහිත කණුවක්.

(ඇ) කුඩා වෘෂභ රූපයක් කොටන ලද රතු ගලක්.

(ඈ) අලංකෘත ලක්ෂ්මී ඵලකයක්, සංඛ සහ සමන් පිච්ච වර්ගයේ අකයක්, බෝල් සහ ඇනාවුලට් වර්ගයේ ලක්ෂ්මී රූපයක්, රිදී කහවනුවක්, තඹ කහවනුවක්, ගසක්, සහ ස්වස්තික කාසියක් ද වේ.

අනුරාධපුරයේ කැනීම් කටයුතු

පුරාවිද්‍යාත්මක වලං කැබලිති අනුසාරයෙන් අනුරාධපුර පැරණි නගරයේ කාල ප්‍රභෙදයන් මැනීම සඳහා 1957 දී වැඩ ආරම්භ කරණ ලදී. අනුරාධපුර ගෙඩිගේ අසල පස් තට්ටු පරීක්ෂා කිරීමෙන් ලබන ලද ප්‍රතිඵල 1957ට අයත් පාලන වාර්තාවේ සඳහන් කරනලදී. 1957 ඇතිවූ මහා ජලගැල්ම නිසා තාවකාලික වශයෙන් මේ වැඩය ඇණහිටින ලදී. නමුත් 1958 සැප්තැම්බර් 1 වෙනි දින සිට එම පරීක්ෂණ නැවතත් පටන් ගන්නා ලදී. මූලාචාර්ය පී. සී. සෙස්ටෙරි මහතා විසින් මේ ව්‍යාපාරය ක්‍රියාත්මක කොට නිලධාරි මණ්ඩලයටද පස්තට්ටු සහිත බිම් ක්‍රමානුකූලව හෑරීමට පුහුණුවක් දෙන ලදී. මෙම කැණීමේදී සෙස්තියරි මහතාට ජේ. ඇස්. ඒ. උඩුවර මහතාගේ සහායද ලැබුණි.

පේරාදෙණියේ ලංකා විශ්ව විද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යාව හා පුරාණ ඉතිහාසය ඉගෙනගන්නා ශිෂ්‍යයින්ටද පුහුණුවීමේ අවස්ථාව ලබාදෙන ලදුව 25 දෙනෙකුගෙන් යුත් කණ්ඩායමක් සැප්තැම්බර් මස 9 වෙනි දින සිට 13 වෙනි දින දක්වා හෑරීමට සහභාගිවූහ. නගරයේ උතුරු කොටසෙහි වූ ඇතුල් බල කොටුවේ "ගෙඩිගේ" නමින් ප්‍රකට ප්‍රදේශය කැණීම සඳහා තෝරාගන්නා ලදී. පොළොව මතුපිට පුරාවස්තු සමහරක් දක්නට ලැබුනේ වී නමුත් මෙම ප්‍රදේශය මෙතෙක් ගවේෂණය නොකරන ලද්දේ වෙයි. ඉහතදී මනුෂ්‍ය වාසයක්ව පැවති බවට හා එහෙයින් ප්‍රයෝජනවත් දේ සොයාගත හැකි බවටත් සාධකයන්වූ කැබලිති හා ගඩොල් කැලි බහුලව තිබීම නිසා මෙම ප්‍රදේශය තෝරාගන්නා ලදී.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

පහළම තට්ටුව දක්වා ක්‍රමානුකූල හැරීමක් කළ හැකි පොළොවේ සමතලා බව එහි හැරීමක් කිරීමට අප පෙළඹවීය. තට්ටු සහිත බිම් හැරීමේදී කරන සාමාන්‍ය පිළිවෙල අනුව පොළොව මතුපිට රාමුවක් තබා එය දන් ලැල්ලක කොටු වැනි හතරැස් කොටුවලට බෙදන ලදි. එක් එක් ජේළියක අඩි 24ක්වූ කොටු 4කි. පුරාවස්තු ගැබ්වී ඇති පස් තට්ටුවල හරස්කැපුමක් ලැබෙන පරිදි හා පස්තට්ටුවල නියම ඝනකම වටහාගත හැකිවන පරිදි එකී හතරැස් කොටුවලින් සමහරක් නිරිත දිග් භාගයේ සිට හාරා ඒවායේ පස්කණ්ඩි වෙනස් නොකොට තිබෙන්ට හරින ලදි. (අංක 1 දරණ වළ හා I වන චිත්‍රය)

දෙවන, තුන්වන හවන සහ අටවන කොටුවල හැරීම ආරම්භ කරන ලදි. මින් අන්තිමට සඳහන් වූ අටවන කොටුව හැරීම විශ්වවිද්‍යාලීය ශිෂ්‍යයනට පැවරිණ. කාලයේ සීමිත බව නිසා හතරැස් කොටුවේ නිරිත දිග කොටස පමණක් ගවේෂණය කරන ලදි. මේ සඳහා අඩි 6 අහල් 7 දිග් වූ අඩි 5 අහල් 8ක් පළල වළක් සතියකදී අහල් 54ක් ගැඹුරට හාරන ලදි.

1 වන, 2 වන, 3 වන සහ 6 වන වළවල් හැරීම මේ දක්වා කරගෙන යනු ලැබේ. මේ දක්වා (ජනවාරි 15) කරන ලද ගවේෂණවල ප්‍රතිඵල පහත දැක්වේ. පහත සඳහන් හැරීම්වල ප්‍රතිඵල මීලඟ වර්ෂයේ පාලන වාර්තාවේ පළවනු ඇත :—

පළමුවන වළ (උපග්‍රන්ථය II (අ) බලන්න)

සාමාන්‍යයෙන් අහල් 13ක් පමණ ගැඹුරවූ උඩ පස් තට්ටුව, ඉතා වියලි, ගොඩ ගැසුනු තද අඳුරු වර්ණයෙන් යුත් එකක් විය. එය සම්පූර්ණයෙන් හිස්වූ අතර පිහන් කැබලිති ස්වල්පයක් පමණක් දක්නට ලැබිණ. පොළොව මතුපිට සිට අහල් 16ක් ගැඹුරින්, තලාතු මිහිරන්, පබළු ඇට වැනි කැට වර්ගයක් ඇති බවට සළකුණු හා පිහන් ගඩොල් කැබැල්ලක්ද සමුවිණ. නියම පුරාවිද්‍යාව සම්බන්ධ පස් තට්ටුව එනම්, පිහන් කැබලිති රාශියක් සහිත තට්ටුව අහල් 21ක් ගැඹුරින් පටන් ගෙන, දැනට පැමිණ ඇති අඩි 11ක් ගැඹුරකි තැන දක්වා නො වෙනස්ව පවතී. මා දන්නා අන්දමට මේ පස් තට්ටුව ලංකාවේ සමුවූ පළමුවන අවස්ථාව මෙය වේ. (උපග්‍රන්ථය II (ආ) බලන්න.) විවිධ හැඩහුරුකමින් හා ප්‍රමාණයෙන් යුත් භාජනවලට අයත් නා නා වර්ණයෙන් සැරසිල්ලෙන් හා ශිල්පයෙන් යුක්ත නොයෙක් කැබලිති වර්ග හඳුනාගැනීමට මෙය අපට උපකාර විය. දැනට කණින ලද වලවල් වලින් පෙනීගියේ නොයෙක් මට්ටම්වලදී සමුවන කැබලිති එකිනෙකට සමාන බවය. මෙයින් කුඹල් කර්මාන්තය පිළිබඳ එකිනෙකට සම්බන්ධ කාල නිගමනයක් කළ හැක. පසුව, තව තවත් කැණීමේදී, වෙනත් විස්තර ලබාගත හැකි දේ සොයා ගැනීමෙන්, නියම කාල නිගමනයකට පැමිණ ඒ මගින් තවදුරටත් පුරාවස්තු සොයාගැනීමට හැකි වනු ඇත.

එහිත් මෙහිත් දැනට කැණ ඇති අනෙකුත් ආවාට වලිනුත් ඉතා කදිම සොයාගැනීම නම් අනුරාධපුර යුගයේ මුල් භාගයට අයත් සුරකී ඇති ගඩොල් පදිකා හා බිත්තිද වේ. (අංක II චිත්‍රය) මෙහි සඳහන් ප්‍රමාණයන් අනුව ගඩොල්වල කාලය නිගමනය කරගත හැකි බැවින්, ඒවායින් නිමවුණු ගොඩනැගිල්ලේ කාලය දැනගැනීමට එය ප්‍රයෝජනවත් වනු ඇත.

අඩි 5 අහල් 8½ක් ගැඹුරින් දිස්වුණ පළමුවන ගඩොල් බිත්තිය දිගින් අහල් 98ක් හා පළලින් නැගෙනහිර අඩි 21ක් ද විය. එය බටහිර දිසාවෙහි පස් කන්දෙන් පටන් ගන්නා ලද්දකි. වළෙහි බටහිර දිසාවෙන් දෙවන බිත්තියෙහි (ඈ) ශේෂයන්, පිළිවෙලින් අහල් 32ක් හා 26ක්ව සෘජුකෝණාස්‍රව පිහිටා තිබුණි. බිත්තිය ගඩොල් බැමි කොටස් තුනකින් සමන්විතව භූඔස් මැටි උඩ ගොඩ නැගුණු අතර, ඊට යටින් ගඩොලින්ම නිමවූ වේදිකාවක්ද, විය. බිත්තියේ ඉහළ කොටස අඩි 5 අහල් 6ක් ගැඹුරින්ද, පහළම කොටස අඩි 6 අහල් 1ක් ගැඹුරින්ද පිහිටා තිබේ. පදිකාවත් මෙයත් අතර පස් ප්‍රමාණය අහල් 13½ක් උසය. මේ වළෙහි අඩි 4 අහල් 11ක් ගැඹුරට හැරුවිට නැගෙනහිර කොටසෙහිදී ගෝලාකාර පතුලකින්ද, නැමුණු ගැටියකින් හා මුවවිටකින්ද යුත් බඳුනක්, (ඈ) බිත්තියෙහි ඉහළ ගඩොල් කොටස් මට්ටමේදීම සමුවිය.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ගඩොල් පදිකාවල ශේෂයන් ස්ථාන තුනකින්ම ගොඩගනු ලැබීය. (අ) වේදිකාව (අ) බිත්තිය යටින්ද, පොළෝ තලයෙන් අඩි 7 අඟල් 1½ක් යටින්ද, (ආ) පදිකාව දිගින් අඩි 10 අඟල් 5ක්ද, පළලින් අඩි 6 අඟල් 6ක්ද, තුන්වන වේදිකාවේ (ඇ) ශේෂ පොළොවට අඩි 6 අඟල් 4½ක් යටින්ද, පිහිටා තිබේ. පදිකාව පිටුපසින් තවත් (ඇ) බිත්තියක් (ආ) බිත්තිය කෙළින් පිහිටියේය.

පළමුවන වළේ නැගෙනහිර දෙසින් දිගින් අඩි 5 අඟල් 2ක්ද, පළලින් අඩි 5 අඟල් 5ක්ද, වූ බිම් කැබැල්ලකි. මෙය අඩි 6 අඟල් 4ක් ගැඹුරින්ද, උතුරු කොටසේ මුදුනේ සිට අඩි 7 අඟල් 3ක්ද දුරින්ද. පිහිටන ලද්දකි. මේ බිම් කැබැල්ලේ වැලි ගොඩ ගැසී තිබුණ අතර එහි තිබී අඟුරු කැබලිද සමුවිය. මේ පොළෝතලයට අඩි 6 අඟල් 10ක් යටිනි. (උපග්‍රන්ථ II (ඇ) .)

දෙවන වළ.—1958 අවුරුද්ද අවසානයෙහි, මේ වළේ කොටසක් කැණීම් සම්බන්ධව සඳහන් කෙරුණි.

තුන්වන වළ.—මෙම වළෙන්ද ගඩොල් බිත්තිවල ශේෂයන් සොයාගත හැකිවිය. එයින් පළමුවැන්න, පොළොතලයෙන් අඩි 5 අඟල් 2ක් ගැඹුරින්ද, තවත් දෙකක් ගිණිකොණ දිගින් අඩි 6ක් ගැඹුරින් හා වයඹ දිසාවෙහි මුල්ලෙන් අඩි 5 අඟල් 3ක් ගැඹුරින්ද පිහිටා තිබේ.

හයවන වළ.—මෙහි අඟල් 26ක් ගැඹුරේදී කැට කැබිලිති මහත් රාශියක් විය. ගඩොලින් නිමවූ පදිකාවක හා බිත්තිවල ශේෂයන් මෙහිදී සමුවිය. පළමුවන වළෙන් හමුවූ පදිකාවේ කොටසක් විය හැකි, පොළොව මතුපිටින් අඩි 7 අඟල් 3ක් ගැඹුරින් පිහිටි පෙනුමෙන් ඇද සහිත වූ මෙම පදිකාව නැගෙනහිර දෙසට අඩි 6 අඟල් 11ක් දක්වා විහිදේ. උතුරේ සිට දකුණට විහිදී බටහිර දිසාවෙහි මුදුනට සරල සමාන්තරව සිටින බිත්තියෙහි ගඩොල් බැමි කොටස් නමයක් තිබේ.

අටවන වළ.—මෙය පේරාදෙණියේ ශිෂ්‍යයන්ට භාරකරන ලදි. ක්‍රමවත් කැණීමක් වශයෙන් ඔවුනට ලැබුණ පළමුවන අවස්ථාව වූ මෙයින් හැකිතරම් ප්‍රතිඵල ලබාගැනීමට කායඨික්ෂමව, යහපත් අධිෂ්ඨානයෙන් කම්කරුවන් ලෙස වැඩකළ බැව් කිව යුතුය. ඔවුනට ලැබුණ කෙටි කාලසීමාව නිසා වළේ සවල්ප කොටසක පමණක් කටයුතු කර ඇත. එහෙත් ඔවුන් කළ වැඩ පිළිබඳ වාර්තාවක් එවීමට ඔවුනට හැකිවිය.

සොයාගැනීම්

මේ කැණීම්වලදී බහුල වශයෙන් වලන් කැබලිති හමුවූ අතර වීදුරු කැට හා කාසි සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයක්ද, හමුවිය. රූප කලාව සම්බන්ධයෙන් සමුවූයේ කැබලි දෙකක් පමණකි.

සවන වළ.—හිරිගලින් නෙළූ බුද්ධ ප්‍රතිමා ශීර්ෂයක් රශ්මි මාලාවේ ශේෂයන් සමග ඉතා නොසැලකිල්ලෙන් සුරකින ලද මෙය සමුවූයේ අඩි 8 අඟල් 8ක් ගැඹුරිණි. මුහුණ දික් වර්ගයට අයත් වූවකි. හිරි ගලින්ම නෙලන ලද ප්‍රතිමාවක උරහිසක කැබැල්ලක් යට සඳහන් කෙරුණු ශීර්ෂයත් සමගම සමුවිය. එහෙත් එය ඒ ප්‍රතිමාවට අයත් නොවන බැව් පැහැදිලි ලෙස පෙනේ.

තුන්වන වළ.—මුදුන් මට්ටමේ සිට අඟල් 42ක් ගැඹුරින් කුඩා මැටි හිසක් සමුවිය. මුහුණේ දකුණු පැත්ත තදින්ම කැඩී බිඳී ගොස් ඇති අතර, දකුණු ඇස, නාසය හා මුඛය ද පෙනෙන් නට නැත. හිස් වැස්ම ඉතා කදිමය. නළලින් උඩට නැමුණු එය උස් පෙණයක හැඩය ගනී.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

හිස් කබලටම ඇලුණු රැළිගැසුණු හිසකෙස් ඇති මෙහි බැම වටේ එතුන පටිය කන්වලට පිටිපසින් කෙළවරවේ. මුහුණ ගොලාකාරය. ඉතිරිව ඇති වම් ඇස මඳ වශයෙන් එළියට විත් පස්සට ඇදී තිබේ. මුඛයෙහි ඉතිරිව ඇත්තේ සම්පූර්ණ යටිතොළ පමණකි. මනාව වටකුරුවූ කම්මුල්ද පිරුණු සිනිඳු ගතියක් දක්වයි. මේ ලක්ෂණ සියල්ල ගුප්ත යුගයෙහි දක්නට ඇති හෙයින්, මෙහි දැක්වුණු හිස ක්‍රි.ව. 5 වන හෝ 6 වන ශත වර්ෂයට අයත් එකක් ලෙස සිතිය හැක.

පළමුවන වළින් සොයාගත් වෙනත් දේවල්—

(1) පොළොව මතුපිට සිට අඩි 3 අඟල් 1ක් ගැඹුරින් රිදී කැබැල්ලක්.

(2) අඩි 5 අඟල් 6ක් ගැඹුරින් හඳුනාගත නොහැකි තුත්තනාගම් රෝම කාසියක්.

(3) අඩි 5 අඟල් 1 සිට අඩි 5 අඟල් 6ක් ගැඹුරින් සුදු පැහැති පිඟන් කැබැල්ලක්. දෙපැත්තෙහි රතු තිත් සහිත කැටයම් ඉරකින් මෙය අලංකාර වී තිබේ.

(4) අඩි 5 අඟල් 11 සිට අඩි 6 අඟල් 6ක් ගැඹුරින් තුත්තනාගම් පංචකෝණ කාසියක්.

(5) අඩි 6 අඟල් 6 සිට අඩි 6 අඟල් 11ක් ගැඹුරින් රත්රන් තහඩුවක කැබැල්ලක්.

(6) අඩි 11 අඟල් 7ක් ගැඹුරින් උළුකැට හතක්. උඩින්ම වූ උළු කැටය ප්‍රමාණයෙන් $12\frac{1}{4}'' \times 5\frac{1}{2}'' \times 7\frac{1}{2}''$ක් වේ.

දෙවන වළින්

(1) අඩි 5 අඟල් 9ක් ගැඹුරින් තුත්තනාගම් රෝම කාසියක්. මෙය පැහැදිලි නොවුවද, ක්‍රි.ව. IIවන ශත වර්ෂයෙහි අන්තිම භාගයේ ඇන්ටනි කෙනෙකුගේ යැයි සිතිය හැකි රැවුලකින් යුත් හිසක් ඇති බැව් හඳුනාගත හැක.

තුන්වන වළින්

(1) අඩි 18ක් ගැඹුරින් අලියකුගේ හා ස්වස්තිකයක සටහන් සහිත කාසියක්.

(2) අඩි 4ක් ගැඹුරින් අමරාවතී වර්ගයට අයත් හුණු ගල් කැබලි කීපයක්. මේවා අලංකාර කර ඇති බවට සලකුණක් නැත.

(3) අඩි 5 අඟල් 5ක් ගැඹුරින් රිදී කැබැල්ලක්.

(4) අඩි 6 අඟල් 4ක් ගැඹුරින් කෝච 5ක්.

සවන වළින්

(1) අඩි 6 අඟල් 9ක් ගැඹුරින් රෝමන් යැයි සිතිය හැකි තුත්තනාගම් කාසියක්.

(2) අඩි 7 අඟල් 3ක් ගැඹුරින් අඟුරු කැබලි. සෑම වළකින්ම නොයෙක් මට්ටම්වලදී වීදුරු කැට හමුවිය.

කුඹල් වැඩ

යට දැක්වුණු පරිදි වලන් කැබලිති රාශියක් සෑම වළකින්ම ලැබිණි. එක් එක් තට්ටුවලදී හමුවූ වර්ග හඳුනා ගැනීමට හැකිවිය :—

පළමුවන වළ

1 වන තට්ටුව.—අඩි 21 සිට 24 දක්වා ගැඹුරින්. රතු හා දුඹුරු පැහැති පිඟන් කැබලිති. විශාල භාජනවලට අයත් මේවායින් සමහරක් දැවී ඇත. තාච්චි කැබලි.

2 වන තට්ටුව.—අඩි 3 අඟල් 10 සිට අඩි 4ක් ගැඹුරින්. විශාල රතු පැහැති බඳුන්වල කැබලි. මේවායින් සමහරක ගැට්වලට යටින් රැළි දමා ඇත.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

3 වන තට්ටුව.—අඩි 4 සිට අඩි 5 අඟල් 3 දක්වා.

රත් පැහැති ඔප කරන ලද හෝ දුඹුරු පැහැති පිලිස්සුණු ඔප නොකරන ලද විශාල බඳුන් වල කැබලි. දුඹුරු පැහැති බඳුන්වල ඇඟිලි තුඩින් කෙරුණ කැටයම්, හඳුනාගත හැක. දෙවර්ගයෙන්ම බොහෝ විට කැටයම් කරන ලද පටි තිබේ. මේවා හැඩයෙන් වටකුරු වන අතර නොපළල් ගැට්වලින්ද යුක්තවේ. මේ භාජන විශාල වුවද නොගැඹුරුය.

4 වන තට්ටුව

අඩි 5 අඟල් 3 සිට අඩි 5 අඟල් 11 දක්වා ගැඹුරින්. විශාල දුඹුරු පැහැති බඳුන්ද මේ මට්ටමටම යටින් පිටතින් කළු පැහැතිවූත් ඇතුළතින් අළු පැහැතිවූත් පිඟන් කැබලිද බොහෝ විට හමුවිය. මේ තට්ටුවේදී සුදු පැහැති රත් පැහැයෙන් ඔප දැමුණු පිඟන් කැබලිද සමුවිය. ලංකාවේ ඒ වර්ගයට අයත් මැටි කර්මාන්තයට උදාහරණයක් වශයෙන් පෙන්විය හැක්කේ මෙය පමණකි. ගම්බද මැටි පාවිච්චි කර ඇති බැව් පෙනේ.

5 වන තට්ටුව

අඩි 5 අඟල් 11 සිට අඩි 7 දක්වා ගැඹුරින්. භාජන සංඛ්‍යාව මෙහිදී තව තවත් අධිකවේ. තැන් තැන්වල කැටයම් කරන ලද පිඟන් කැබලිති, විශාල භාජනවලට අයත් ඒවාය. මේ මට්ටමේදී නැමුණු ගැටි සහිත විශාල කෝප්පවල කැබලිතිද සමුවිය.

6 වන තට්ටුව

අඩි 7 සිට අඩි 8 අඟල් 6 දක්වා. ඇතුළත කැටයම් කරන ලද දුඹුරු පැහැති ලොකු බඳුන් වල කැබලිද, ගැඹුරු, නැමුණු ගැටි සහිත කෝප්ප වලට අයත් ඔප නොදැමූ කළු පැහැති පිඟන් කැබලිතිද මෙහි තිබී සමුවිය.

7 වන තට්ටුව

අඩි 8 අඟල් 6 සිට අඩි 10 දක්වා. දුඹුරු පැහැති පටු ගැට්වලින් හා සෘජු පැතිවලින් යුත් ලොකු බඳුන්, වඩා උසස් කුඹල් කර්මාන්තයට අයත් සාමාන්‍යයෙන් රත් පැහැති නො පිලිස්සුණු හෝ කළු පැහැති ඔප නොදැමූ හෝ ලොකු කෝප්ප.

8 වන තට්ටුව

අඩි 10 සිට 11 දක්වා. රත් පැහැයෙන් යුත් ඔප නොදැමූ තැන් තැන්වල කැටයම් සහිත වඩා හොඳ නොවූ වළන්, ඉතා මහත්වූ පැතලි ගැට්වලින් යුත් බේසන්වල හා ගොලාකාර බඳුන්වල කැබලි.

දෙවන වළ

අඩි 3ක් ගැඹුරට යන තෙක් පස් තට්ටුව හිස් එකකි.

1 වන තට්ටුව

අඩි 3 සිට අඩි 5 අඟල් 1 දක්වා. ප්‍රධාන වශයෙන් රතු හා දුඹුරු පැහැයෙන් යුත් ඔප නොදැමූ රළු කුඹල් වැඩ මෙහිදී සමුවිය. සමහර කැබලි පිළිස්සීමෙන් කළු පැහැ ගැන්වී තිබේ.

2 වන තට්ටුව.—අඩි 5 අඟල් 1 සිට අඩි 7 දක්වා.

ඇන්ටනි යුගයට අයත් යැයි සිතිය හැකි. තුත්තනාගම් රෝම කාසිය සමුවූයේ මෙම මට්ටමේදීය. මෙය ඉහළ තට්ටුවක සිට වැටී ඇති එකක් යැයි සිතිය හැක. කුඹල් වැඩ ඔප නොදැමූ රතු දුඹුරු පැහැයෙන් යුක්තය. කැටයම් සැරසිලි ඇත්තේ කලා තුරකිනි. මෙම තට්ටුවේදී, අනිකුත් ගම්බද වලන් කැබලිතිවලට වඩා වෙනස් පිඟන් මැටි වර්ගයකින් සැදුණු කැබලිති 2ක් ලැබිණි. ඉතා පිරිසිදු මැටියෙන් තැනුණු මේවා

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

මනාලෙස පුළුස්සා, තද දුඹුරු පැහැති බදමකින් ඔපදමා ඇත. මීන් එකක කවයක හැඩයට තිත් දැමූ ගෝලාකාර සැරසිල්ලකි. පැතලිවූත් සිහින්වූත් මේ කැබලි දෙකම දීසිවලට අයත් විය හැක. මේවා ග්‍රීකයන් විසින් සෑදූ ඒවා විය යුතු අතර, එසේ නොවුවහොත් ග්‍රීක් බලපෑම් ලැබූ කම්හලක තැනුන ඒවා විය යුතුය. මේ වළන් කැබලිතිවල ග්‍රීක (Hellenistic) බලපෑමක් දිස්වේ. ක්‍රි.පූ. 1 වන ශත වර්ෂයේදී සුළු ආසියාවේ පිහිටා තිබුණ කම්හලක මේවා තැනුණු බැව් සිතිය හැක.

3 වන තට්ටුව.—අඩි 7 සිට අඩි 10 දක්වා.

කලින් තට්ටුවේ කුඹල් වැඩට සමානවූ මෙහිදී සොයා ගත් කුඹල් වැඩවල ඉතා පටු ගැට් වලින් හා පැතලි පතුලින් යුත් ලොකු පිඟන්, අඩි 10ක් ගැඹුරේදී කදිම වළන් කැබැල්ලක් සමුවිය.

මේ රත් පැහැති බදමක් ගාන ලද විශාල ගෝලාකාර පැතලි පතුලක් ඇති භාජනයක ගැටියක කොටසකි. භාජනය පිළිස්සූ පසු, තියුණු තුඩක් ඇති අවියකින් ලියන ලද ශිලා ලිපියක් එහි කරෙහි දක්වේ. මෙහි ඇත්තේ බ්‍රහ්මී අක්ෂරය. "ර ර ම" යනුවෙන් දැක්වෙනුයේ කුඹලාගේ සලකුණක් යැයි සිතිය හැක. මෙහි කාලය ක්‍රි. පූ. 1 වන ශත වර්ෂයටත්, ක්‍රි. ව. 1 වන ශත වර්ෂයටත් අතර විය යුතුය.

තුන්වන වළ

පොළොව මට්ටමේ සිට අඩි 4 දක්වාවූ පළමුවන තට්ටුවෙන් ඔප නොදැමූ සමහර තැන්වල රළු සැරසිල්ලෙන් යුත් රතු දුඹුරු පැහැති වර්ගයට අයත් කුඹල් වැඩ ලැබිණි.

2 වන තට්ටුව.—අඩි 4 සිට 5 දක්වා.

දුඹුරු, රතු, කළු හා රතු ඔප දැමූ කුඹල් වැඩ. කරේ සිට බඳ දක්වා තියුණු කෝණයකින් යුත් බඳුන් වර්ගයක් සමුවිය. මේවායේ ගැට් සිනිඳු ගැට පෙළකින් යුක්තය.

3 වන තට්ටුව.—අඩි 5 අඟල් 1 සිට අඩි 6 අඟල් 4 දක්වා.

මේ තට්ටුවේ ඉහළ කොටසේදී, බොහෝ විට රත් පැහැති ඔප නොදැමුණු සාමාන්‍ය කැටයම් සැරසිල්ලෙන් යුත් වළන් කැබලිද, අඩි 6 අඟල් 4ක් ගැඹුරේදී සිනිඳු ඔප දැමූ රත් පැහැති භාජනද, සිනිඳු ගැට්යෙන් හා පහත් පැතිවලින් යුත් පටු බඳුන්ද සමුවිය.

4 වන තට්ටුව.—අඩි 6 අඟල් 9 සිට අඩි 7 අඟල් 6 දක්වා.

රතු හා කළු පැහැති සාමාන්‍ය වර්ගයේ කුඹල් වැඩද, දෙවන ආවාටයෙන් සමුවූ ග්‍රීක් හෙලනික් වර්ගයේ කැබලිති කිහිපයක්ද, අඩි 5 අඟල් 9ක් ගැඹුරින් සොයාගත හැකි විය. මේවා දුඹුරු පැහැ වෙනුවට තද කළු පැහැයෙන් යුක්තය.

සවන වළ

1 වන තට්ටුව.—14″—3′

සිරිත් පරිදි උඩින්ම ඇති කුඩා පස් තට්ටුව නිසරුය. මෙහි අඟල් 14ක් යටින් පළමුවැනි වළේ තිබුණු කැබලිවලට සමාන රතු සහ දුඹුරු පාට මැටි භාජන කැබිලිති ස්වල්පයක් දක්නට ලැබිණ.

2 වන තට්ටුව.—3′—4′ 6″.

දුඹුරු සහ කළු පාටැති ඇතුල් පැත්ත පුලුස්සන ලද කැටයම් වැඩ දැමූ මැටි භාජන.

3 වන තට්ටුව.—4′ 6″—5′ 2″

ඉතා අලංකාර දුඹුරු පාටැති මැටි භාජන.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

4 වන තට්ටුව.—5′ 6″—8′.

මීට පෙර සම්භවූ අයුරුය. නමුත් කළු පාටැති කැබලිති සමූහයක් මෙහිවේ.

5 වන තට්ටුව.—8′—10′

ඉතාමත්ම රළු මැටි බඳුන්ය. මේම තට්ටුවේ සිට 8′ 8″ බුදු පිළිම හිසකි.

6 වන තට්ටුව.—10′—4″—11′—2″

මෙම තට්ටුවේ පෙනෙන්නට තිබුනේ උළු පමණකි.

මෙම කැණීමෙන් සොයාගත් නොයෙක් අන්දමේ මැටි බඳුන් ආදිය විශාල ගණනක් ලැබීතිබෙන ඒවා සම්බන්ධව දීර්ඝ පරීක්ෂණයක් කිරීමට අපහසු වී තිබේ. නමුත් මේවායින් සමහර කොටස් දනුදු අපට හඳුනාගත හැක. අඩි 10ක පමණ ගැඹුරේ පටන් ඉහළට සෑම තට්ටුවකම රතුපාටැති කැබිලිති සහ බඳුන් සමුවේ. නමුත් උඩ තට්ටුවේදී මේවා දක්නට ලැබුනේ කලා තුරකිනි. අඩි 5ක පමණ ගැඹුරේ සිට අඩි 9 දක්වා පියන්පත් නොමැති මැටි බඳුන් හමුවන්නට විය. කෙමිය සහිත බඳුන් අඩි 4 සහ 5 දීද සම්භවිණ. කාලය සම්බන්ධව මැන ගැනීමට පහත සඳහන් දේවල් උපකාරීවේ :—

අඩි 3·6″ ගැඹුරේදී මැටියෙන් කරන ලද හිසක්	...	ක්‍රි. ව. 5 සහ 6 වැනි සියවස
අඩි 5·9″ දුඹුරු පාට "ග්‍රීක්" කැබිලිති	...	ක්‍රි. ව. 1 වෙනි සියවස
අඩි 7·6″ කලු "ග්‍රීක්" කැබිලිති	...	ක්‍රි. ව. 1 වෙනි සිය වස
අඩි 10 අකුරු කෙටූ කැබිලිති	...	ක්‍රි. ව. පෙර 1 වෙනි සියවස

ක්‍රි. ව. පෙර 3 වැනි ශත වර්ෂයේ සිට ක්‍රි. ව. 1 වැනි ශත වර්ෂයේ මුල භාගය දක්වා ලංකාවේ පාවිච්චි කරන ලද ප්‍රමාණය ඇති අඟල් 18ක්වූ ගඩොල් පහත මාලයේදී සම්භවූ බැවින් ඉහත සඳහන් කාල පරිච්ඡේදය නිවැරදි බැව් පෙනේ.

සංරක්ෂණය

අනුරාධපුරය

බාහිර සමිති සමාගම් මගින් ශාස්ත්‍රීය නොවූ ප්‍රතිසංස්කරණයෙන් ඉදිකරන්නට තැත් කිරීම ඉතා ප්‍රඥ ගොචර ලෙස වලක්වන ලදි.

1957 වර්ෂයේ අවසාන භාගයේදී ඇතිවූ මහා ජලගැල්මෙන් පැරණි ස්ථම්භ සහ දෙපාර්තමේන්තු ගොඩනැගිලි ආදියට වූ අලාභහානි පසුගිය අවුරුද්ද වෙනුවෙන් ඉදිරිපත් කරන ලද පාලන වාර්තාවෙහි විස්තර කර ඇත. ගංවතුරෙන් අලාභ හානිවූ දෙපාර්තමේන්තුවේ සේවය කරන කම්කරුවන්ගේ නිවාස සහ පුරාවිද්‍යා ආරක්ෂිත ස්ථාන යථා තත්වයට ගෙන ඒම සඳහා බොහෝ බඩු බාහිරාදිය වියදම්වූවා පමණක් නොව විශාල මහන්සියක්ද දැරීමට සිදුවිය. එවැනි ගෙවල් අටක් සෑදූ අතර, ගංවතුරෙන් අනාථවූ කම්කරුවන්ට ආරක්ෂිත භූමිවල තාවකාලික ගොඩනැගිලි සාද ගැනීම සඳහා නොමිලයේ බඩු බාහිරාදිය සපයා ඒවා නොමිලයේ තනා ගැනීමටද සලස්වන ලදි.

දෙපාර්තමේන්තුවේ නිවාසවල පදිංචි කුලීකරුවන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා නව නගරයෙහි ලිඳක් කප්පවන ලදි.

1957 පාලන වාර්තාවෙහි 17 වැනි පිටුවෙහි සඳහන් පරිදි උතුරු දගැබ නොහොත් අභයගිරි දගැබට බටහිරින් රජමාලිගාවල තනා ඇති තාප්පය නැගෙනහිර සහ බටහිර පැති පාද අලුත්වැඩියා කරන ලදි. සොයාගනු ලැබූ මෙම තාප්පයේ සම්පූර්ණ දිග අඩි 44ක් පමණ ඇත. තාප්පය දකුණු පැත්තේ දෙරටුවකි. මෙම ස්ථානයේ දෙරටුව (III වෙනි චිත්‍රය) සහ පඩි පෙලක්ද, අලුත්වැඩියා කරන ලදි. උතුරු පැත්තේ වැඩද පටන් ගැනිණි. 1957 දී ආරම්භ කරන ලද කුට්ටන් පොකුණ සිට පන්කුලිය දක්වා විහිදෙන පාරට දකුණෙන් පිහිටි කපාරාරාමයේ බටහිර අන්තිම කෙළවරේ අළුත්වැඩියා කිරීමේ වැඩ නොකඩවා කරගෙන යන ලදි. නැගෙනහිර භාගයේ සිට මෙහි මධ්‍යය දක්වා විහිදි මාර්ගයේ අත්තිවාරම් සහ ඇතුල්වෙන ප්‍රධාන දෙරටුවද

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

පාද අළුත්වැඩියා කිරීමට මත්තෙන් එය ගලවන ලදි. ඇතුල්වීමේ දෙරටුව අසල බටහිර දිගින් පන්කුලිය පාර හා සම සමව දිවෙන ගලින් බැඳි උසින් අඩි 4ක් වන තාප්පයක් අඩි 200ක් පමණ දිග කොටසක් මතුකර ගලවා තිබේ. මෙහි අත්තිවාරම බැඳ තිබෙන්නේ සිමෙන්ති බදාමයකිනි.

කුට්ටම් පොකුණේ දිය පිටවන අගලක් අඩි 300ක් දුරට මතු කැරින. වට රවුම් පාරේ සමාධි පිළිමය අසල තුබූ ගඩොල් බැම්මක් වසා සිටිනසේ ගොඩනැගිල්ල හාරා බලන ලද්දේ වටරවුම් පාරේ සිට සමාධි පිළිමය වෙත යන්නෙකුට එය හොඳින් දර්ශනයවීම පිණිසත් එම ගඩොලින් තැනූ ගොඩනැගිල්ල ආරක්ෂා කරන පිණිසත්ය.

ජලගැල්මෙන් අලාභ හානිවූ තිසාවැවේ ඉවුරට පහතින් පිහිටා තිබෙන රාජකීය උයනෙහි තිබෙන පොකුණෙහි ඉවුරු දෙක අළුත්වැඩියා කරන ලදි. එක් පොකුණක සිට තව පොකුණකට ගලා යන දියපාර හසුරුවාලීම පිණිස දෙරටුව සවිකොට ඇත්තේය.

ථූපාරාමය අසල පිහිටි පුරාවස්තුවල කාලිකෝව්ලයයි ප්‍රසිද්ධ ගොඩනැගිල්ලේද 1 වෙනි විජයබාහු රජුගේ මාලිගයේද ගඩොලින් කර ඇති කොටස් ශුද්ධ කරන ලදි.

මිහින්තලේ

දන ශාලාව :

කොට තාප්ප ශක්තිමත්ව තිබීම සඳහා පිටුපසින් කොන්ක්‍රීට් බැම්මක් සෑදවිය. මෙම තාප්පය දිගින් අඩි 34½ක්ද, උසින් අඩි 11ක්ද, අහල් 3ක් මහතින්ද යුක්තවේ.

කළුදිය පොකුණ :

උඩ සමතලාවට නගින පඩිපෙල අළුත්වැඩියා කරන ලදි (IV හා V වන චිත්‍ර). පොකුණ අසල දකුණු දෙරටුවට අයිති ගරාදි වැට මුරගල් ආදිය නියම ස්ථානයන්හි සවිකරනු ලැබීය. සමතලාවේ කෙළවර ගල්කුලට අඩි පහක් පමණ නුදුරිනි. ප්‍රථම පඩි පෙලට නැගෙනහිර දෙසින් දෙවැනි පඩි පෙල පිහිටා තිබේ. මෙම පඩි පෙලෙහි ගරාදි වැට හෝ මුරගල් නොතිබුන නමුත්, ඒ වෙනුවට යොද තිබෙන දිරාපත්වූ ගඩොල් බැම්ම සංරක්ෂණය කරනු ලැබීය. ගඩොලින් නිම කරන ලද සහ ගල් පතුරුවලින් බැඳි මුහුණුවරක් දෙන තාප්පයද සංරක්ෂණය කරනු ලැබීය. සමතලාවෙහි පිහිටි ජරාවාසවූ ගොඩනැගිල්ලක්ද සංරක්ෂණය කරනු ලැබීය (VI හා VII වන චිත්‍ර).

නාග පොකුණ :

සංරක්ෂණ කටයුතු පටන් ගන්නා ලද්දේ අවුරුද්දේ අන්තිම භාගයේය. මෙම පොකුණ ඉවුරේ ප්‍රථමයෙන් සවි කරන ලද පරෙවිගල් දනට පොකුණ පතුලට වැටී තිබෙන බැවින් ඒවා පහසුවෙන් ගැනීමට මෙහි ජලය හිස් කිරීම අදහස විය. මෙම කාර්යයට පොම්පයක් ඉතාම අවශ්‍යවූ බැවින් මේ අවුරුද්දේදී එය තාවකාලිකව නතර කිරීමට සිදුවිය.

මහා සෑය සංරක්ෂණය කිරීමේ කටයුතු නවතා එය ප්‍රතිසංස්කරණය සඳහා දී තිබුන කොන්ත්‍රාත්තුව අවලංගු කරන ලදි. මහා සෑයේ ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු නිසියාකාර කළ යුත්තේ කෙසේදැයි සලකා බැලීමට ඉංජිනේරු මණ්ඩලයක් අමාත්‍යාංශය මගින් පත්කරනු ලැබීය. දෙපාර්තමේන්තුවට අයත් වර්ෂාවෙන් සේදීගිය පාරවල් බොරලු දමා සකස් කෙරිණ

සීගිරිය

පර්වත මුදුන :

පර්වත මුදුනේ දෙවැනි මහේ තාප්පයේ වැඩ භාර ගැනිණ. බැම්මේ නිරිත දිග සහ ඊසාන දිග පැතිවල සංරක්ෂණ කටයුතු සම්පූර්ණයෙන්ම කෙරිණි. පළමුවැනි සහ දෙවැනි මාර්ගයන් සම්බන්ධ කරන, නිරිත දිග කෙළවරේ පිහිටි පඩි පෙළක් (VIII වැනි චිත්‍රය) සංරක්ෂණය කරන ලදි. පාරෙහි අතුරා ඇති ගල් පතුරුවලින් සමහරක් නොතිබුනු බැවින් ඒ වෙනුවට ගඩොල් ඇල්ලීමට සිදුවිය. දෙවැනි පාරට උඩින් පිහිටි බැම්ම දිගින් අඩි 45ක් හා උසින් අඩි 4ක්ද සංරක්ෂණය කරන ලදි.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

සිංහ වේදිකාව :

තද වර්ෂාව නිසා මෙහි නැගෙනහිර දිග බැම්මේ 35′×15′×5′ පමණ කොටසක් බිඳ හැලුණි. මේ කොටස සහ තවත් ගඩොලින් නිමි කොටස් තුනක්ද තත්වය අබලන් නිසා ප්‍රතිසංස්කරණය කරන ලදි. සිංහ රූපයෙහි සිදුරු හැදී තිබුනු බැවින් ඒවා හුණු සහ සිමෙන්ති බදමයෙන් පුරවන ලදි. රූපයෙහි පැලවී තිබුන වල් පැලැටි උදුරා ශුද්ධ කොට ගඩොල් බැම්මද ශුද්ධ කෙරිණි.

විනෝද උයනේ කැණීම් :

දකුණු දෙරටුවෙහි බටහිරින් පිහිටි ගඩොල් බැම්මේ පිටත වටයට නුදුරින් පොළව මට්ටමෙන් අඩි 2½ක් යටින් සොයාගත් අඩි 5ක් පළල ගල් වේදිකාවක් අඩි 140ක් පමණ දුරට පාද තිබේ. තද වර්ෂාව නිසා කපන ලද කානුව පසින් පිරිණ. එකතු වූ කුණු රොඩු ආදිය ඉවත් කළ යුතු විය. නිරිත දිගින් පිහිටි පොකුණ සැරීමේදී අඩි 90ක් දිග අඩි 12ක් පළල සාමාන්‍ය උස අඩි 4ක් පමණවූ සක්ක බැම්මක් මතුවිය. මෙම බැම්ම පෑදීමට පස් කියුබ් 45ක් පමණ ඉවත් කිරීමට සිදුවිය. මෙම බැම්ම නිසා පොකුණ බටහිර, නැගෙනහිර, යනුවෙන් කොටස් 2කට බෙදේ. බටහිර කොටස පතුලේදී අඩි 130ක් දිගින්ද, අඩි 83ක් පළලින්ද, උස අඩි 4කින්ද යුක්තය. ගඩොලින් කරන ලද පතුලකින් යුක්ත බටහිර පොකුණ නැගෙනහිර පස පොකුණට වඩා අඩි 1 අඟල් 6ක් පහලින් තනා ඇත. ක්‍රමයෙන් බසින අඟල් 3ක බැම්මක් සහිතව තනා තිබෙන මෙම පොකුණ පතුලේ ඊසාන දිග කොණේ දිය අගල දක්වා දිය බැසයාමට යයි සිතිය හැකි කුඩා දෙරටුවකි. නැගෙනහිර පොකුණෙන්ද, බැවුමේ තනා ඇති දිය අගලක් බටහිර පොකුණට වැටේ. නැගෙනහිර පොකුණ, පතුලේදී දිග අඩි 85ක්ද, පළල අඩි 41ක්ද, උස අඩි 5ක්ද වේ. නැගෙනහිර පොකුණේ මධ්‍ය භාගයෙහි ගඩොලින් නිමවන ලදැයි සිතිය හැකි ගොඩැල්ලක් තිබේ. බටහිර පොකුණේ නැගෙනහිර සහ බටහිර පැත්තෙන් පඩි පෙළවල් දෙකක්ද, දකුණු පසින් පොකුණේ මැද භාගයට වැටුනු පඩි පෙළක්ද වේ. නැගෙනහිර පොකුණේ නැගෙනහිර පසින් පඩි පෙලක් වේ. මෙම පොකුණ පෑදීමේදී ලැබුනු සාක්ෂි අනුව මෙම පොකුණ අවදි දෙකකදී තනා ඇති බව පෙනේ. කුඩා දිය අගල් සහ දිය ටැන්කි එකට සම්බන්ධකරවනසේ පොළොව යටින් තනා ඇති ගඩොලින් තැනූ කානු ගණනක්ම දකුණු දිග කොටුවේදී මතුවිය. මෙම කානු අඩි 462ක් පමණ මතු කරන ලදි. දකුණු කොටුවෙහි නැගෙනහිර පසට පිහිටා තිබෙන අඩි 30ක් දිග සහ අඩි 16ක් පළල ගඩොලින් කරන ලද ගොඩනැගිල්ලක් අඩි 12ක් ගැඹුරට සාරන ලදි. මෙය බටහිර භාගයෙන් සම්භවී පසුව සංරක්ෂණය කරන ලද ලිඳට සමාන ලිඳක් බව පෙනේ. විනෝද උයනේ සමාන දුරින් පිහිටා තිබෙන ගඩොල් බිත්තිවලට දකුණින් තිබෙන දිය අගල අඩි 2½ක් ගැඹුරට සහ අඩි 380ක් දිගටද හාරන ලදි. දිය අගල පිටින් පිහිටා තිබෙන සක්ක බැම්ම අඩි 225ක් දුරට පාදන ලදි. විනෝද උද්‍යානයේ සැලැස්ම සඳහා 1952 පාලන වාර්තාව බලන්න.

පුරාණ මාවත :

කඳු මුදුනට නගින පුරාණ පාර ලෙන අසල සිට අඩි 75ක් දිගට අඩි 5ක් පළලට සාරා ගෙන යන ලදි. මෙම පාරේ හුණු ගලින් සාද ඇති පඩි පෙලවල් 3ක් පාද හුණුගල් අඩුතැන් ගඩොල් යෙදීමෙන් පුරවනු ලැබී. පුරාණ මාවතට හැරෙන වංගුව අසලදී නැගෙනහිර පසින් සම්බන්ධ වන පටු මඟක් අඩි 145ක් දුරට පාදන ලදි. මෙහි පඩි පේලි 4ක් දක්ක හැක.

දිය අගලේ ඊසාන දිග කොටසේදී වටරවුම් පාර වතුරට සේදින. මෙය අළුත්වැඩියා කිරීම සඳහා පස් කියුබ් 45ක් පමණ යෙදීමට සිදුවිය. අවපට්ටම් පොකුණ අසල ඇති ලෙන දිරාපත්වූ ගඩොල් වෙනුවට අලුත්වා යොද සාදන ලදි. ලෙන අසල සියලුම කුඩා බැම් සංරක්ෂණය කෙරින.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ආරක්ෂිත ප්‍රදේශයන්හි නඩත්තුව :

ආරක්ෂිත කොටස්වල නඩත්තුව සම්බන්ධයෙන් අපි විශේෂයෙන් සැලකිලිමත්වීමු. කඳු මුදුන් සහ විනෝද උයනේ වැවී තුබූ වල් පැලැටි, ගස් කොලන් ආදිය ශුද්ධ කරන ලදි. දිරාපත්වූ කණු වෙනුවට අළුත්වා යොදවා වැටවල් අළුත්වැඩියා කෙරිනි. පාරවල් සහ අඩි පාරවල් ආදිය සාමාන්‍යයෙන් සාදනු ලැබීය.

පෙරියකුලම :

දගැබ සංරක්ෂණය කිරීම පිළිබඳ වැඩ නැවත ආරම්භ කරණ ලදි. නමුත් හදිසි අවස්ථාව නිසා එය තාවකාලිකව අත්හිට වන්නට යෙදිණි. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් ඕවර්සියර් මහතා ඇතුළු කම්කරු කණ්ඩායමක් අනුරාධපුරයට හා යාපනයට මාරුකරයවන්නට සිද්ධවිය. නමුත් අවුරුද්දේ අවසාන භාගයේදී සුළු කම්කරු පිරිසකගේ සහායයෙන් මෙම වැඩය නැවත පටන් ගන්නා ලදි.

යාපනය :

වර්ෂයේ මුල භාගයේදී ඇතිවුන මහා වර්ෂාව හේතුකොට ගෙන බන්ධනාගාරය පිහිටා ඇති ඕලන්ද කොටුවේ තාප්පයේ දිගින් අඩි 42ක් හා පළලින් අඩි 15.6ක කොටසක් බිඳ වැටුණේය. නමුත් මෙය එම වර්ෂයේදීම අළුත්වැඩියා කරණ ලදි. බන්ධනාගාරයේ පැරණි ඇඳිරි ගෙවල පියසිවලින් වැසි දිය කාන්දුවීම කරණ කොටගෙන ඒවා කඩාවැටීමේ ලකුණු පහළ වී තිබුණෙන් දිය කාන්දු නොවන පරිදි ඒවා පිළියම් කරන ලදි. පොලිස් භෝජනාගාරයට යාබදව ඇති බලකොටුවේ දකුණු පැත්තේ තාප්පයේ කොටසක්ද කඩා වැටීමේ භීතියට ලක්වී තිබුණෙන් එය ඉන් මුදවා ගැනීමට නිසි ප්‍රතිකාර කරන ලදි. දරුණු අන්දමින් වැසි දිය කාන්දුවෙමින් තිබුණ පුරාණ දෙව්මැදුරේ වහලයේ උළු මාරුකළ අතර එහිවූ දිරාගිය පීලි ආදිය අළුත්වැඩියා කරන ලදි. ස්ථානයේ පොදු පැවැත්ම හා ආරක්ෂාව උඩ බළකොටුවේ පවුර මුදුනේ බහුල ලෙස වැවී තිබුණු පැලැටි ආදිය උදුරා ශුද්ධකර දමන ලදි. මේ වර්ෂය තුළ යාපන දිස්ත්‍රික්කයේ දෙපාර්තමේන්තුවට අයත් තහනම් ඉඩම් හා ආරක්ෂිත පැරණි ගොඩනැගිලි ආදියද රැකබලා ගන්නා ලදි.

කල්පිටිය :

ඇතිවූ තද වර්ෂාව හේතුකොටගෙන කල්පිටියේ ඕලන්ද පල්ලියේ තාප්පයේ උඩට මහා කොහොඹ ගසක් කඩා වැටීම නිසා එම තාප්පයේ විශාල කොටසක් කැඩී ගියේය. මෙය අළුත්වැඩියා කිරීමේ කටයුතු වහා ක්‍රියාත්මක කළ අතර පල්ලිය හා බලකොටුවද අළුත්වැඩියා කරන ලදි.

පොළොන්නරුව :—

බද්ධ සීමා ප්‍රාසාදයෙහි බටහිර පැත්තේ ප්‍රධාන පවුර පාද තහවුරු කරන ලදි. (IX රූව) නැගෙනහිර හා බටහිර ප්‍රධාන පඩිපෙළට අතර පිහිටා ඇති තාප්පයේ දකුණු පැත්තේ වැඩ කටයුතුද කරන ලදි. ගිනිකොණ පැත්තේ පවුර ඇද වැටුණ අතර තවදුරටත් වියහැකිව තුබූ අලාභ හානි වැළැක්වීම සඳහා වහා පිළියම් කරන ලදි. තවද ඇද වැටුණ පවුර තහවුරු කිරීම වහා ආරම්භ කරන ලදි.

ගල්විහාරේ ප්‍රධාන වැවේ වැව් බැම්ම ගංවතුරෙන් බේරාගනු ලැබුවේ එහි පිටවාන කඩා හැරීමෙන්ය. පාරේ සෝදගිය තැන් පුරවා යථා තත්ත්වයට ගෙනඒම සඳහා කටයුතු කරන ලදි. රන්කොත් වෙහෙරේ ගර්භයෙහි බටහිර පැත්තේ කොටසක් කඩාවැටුණෙන් ඒ සුන්බුන් ඉවත් කර බිම් ප්‍රදේශය පවිත්‍ර කරන ලදි. චතුරශ්‍රයෙහි පිහිටා ඇති තාප්පයේ සක්ක අළුත් වැඩියා කළ අතර ථූපාරාමයේ වැසිදිය කාන්දුවෙමින් තිබුණු වහලයද හරි ගස්වන ලදි.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

බොහෝ කලක සිට අතපසු වෙමින් තිබුණ කම්කරු නිවාස පෙළ අළුත්වැඩියා කිරීමට පටන් ගන්නා ලදි. ගවයින් විසින් හානිකරන ලද ගඩොල් බැම්වල සක්ක පුරවන ලදි. පැරණි ගොඩනැගිලිවල වැවී තිබුණ වල්පැලෑටි ආදිය ශුද්ධ කළ අතර තහනම් ඉඩම් යථා පරිදි රැක බලාගන්නා ලදි.

යාපහුව :

අලංකාරවත් ද්වාර මාර්ගයට පිවිසෙන පඩිපෙළට 'නැගෙනහිර පැත්තේ ඇති ප්‍රාකාරය (X චිත්‍රය) තහවුරු කිරීමේ වැඩ පටන්ගන්නා ලදි. එයට අතිරේක වශයෙන් පඩිපෙලවල් දෙක ගැනද අවධානය යොමු කරන ලදි. ධාරානිපාත වර්ෂාව හේතුකොට ගෙන අලංකාර දොරටු මාර්ගයේ නැගෙනහිර පැත්තේ ප්‍රාකාරය කඩාවැටුනෙන් ඒ මතුපිට පොල් අතු වහලයක් ඉදිකර වර්ෂාවෙන් සිදුවෙන්නට තිබුණු තව අලාභ හානි වලක්වන ලදි. තවද මේ තාප්පය තහවුරු කිරීමේ වැඩද ආරම්භ කිරීමට විධිවිධාන යොදන ලදි. පර්වතය මුදුනේ පිහිටි මුළු ප්‍රදේශයෙහිම තිබූ පැලෑටි නෙලා දැමූ අතර එයට වැටී ඇති මාර්ගය සම්පූර්ණයෙන්ම ශුද්ධ පවිත්‍ර කරන ලදි. මේ පර්වතය වටා පිහිටි, දෙපාර්තමේන්තුවට අයිති පාර දෙපැත්තේ ඇති කාණු ගැඹුරු කිරීමෙන් හා වතුරට සෝද ගියතැන් පිරවීමෙන් අළුත්වැඩියා කරන ලදි. මේ අතර සමහර තැන්වල පාර පළල් කිරීමටද සිදුවිය. බළකොටුව වටා ඇති දිය අගලෙහි වතුර අයිරිස් අගල යටින් පිටතට කාන්දුවීමට පටන් ගත්තෙන් එය ශක්තිමත් කොන්ක්‍රීට් බැම්මක් බැඳීමෙන් තවදුරටත් ජලය නාස්තිවීම වලක්වන ලදි. තහවුරු කරණ ලද නටබුන්වල වැවී තිබුණ කුඩා පැලෑටි ආදිය ශුද්ධකර දැමීමෙන් ඒවා සාර්ථක ලෙස පවත්වාගෙන යන ලදි. ඕවර්සියර් මහත්වරුන්ගේ ජරාවාසවී තිබුණ නිවාස අළුත්වැඩියා කළ අතර තහනම් ඉඩම් යථා තත්ත්වයෙන් පවත්වාගෙන යෑමට හැකි සෑම උත්සාහයක්ම ගන්නා ලදි.

දැදිගම :

දගැබෙහි ගර්භයෙහි තිබුණ කුහරය පිරවීමේ වැඩ ආරම්භ කරන ලදි. නමුත් ධාතුගර්භයත්, ආකෘතියත් (සැලැස්ම) ඒ ඒ ස්ථානවල තැබීමට පෙර පස් හොඳාකාර ශක්තිමත්වීමට ඉඩහැරීම පිණිස පස්පිරවීමේ කටයුතු ටික කලකට පසු නවත්වන ලදි. ගර්භය පාමුල ඇති "නෙළුම් රාමු" තවදුරටත් සංරක්ෂණය කිරීමේ වැඩ නැවත පටන්ගත් අතර එම ගර්භයේම ගිනිකොන දෙස වෘත කණ්ඩයද තහවුරු කරන ලදි.

පඬුවස්නුවර :

මෙම වැඩපලෙහි වැඩ අතරමග නතර කිරීමට සිදුවිය. එයට හේතුව, මුදල් නොමැතිකමත් වැඩෙහි යෙදිසිටි කම්කරුවන් වෙන වැඩපලවල් කරා මාරුකර යැවීමත්ය. තවද එහි වැඩ කිරීමට ඉතිරිවූයේ ඉතා සුළු කම්කරු පිරිසකි. මෙහි සංරක්ෂණ වැඩ කිසිවක් කිරීමට නොහැකි. වූ අතර ගවයින් විසින් හානිකරන ලද පවුරු, මාලිගා හා දගැබෙහි කුස්තුර නැවත පුරවන ලදි. මෙම ප්‍රදේශය කටුකම්බි ගසා හොඳින් ප්‍රවේසම් කිරීමට වැඩපිළිවෙල යොදගෙන යනු ලැබේ. වර්ෂාව නිසා දිය අගලේ ඊසාන දිග පැත්තේ කොටසක් කැඩීගියෙන් එය නැවත පුරවා ප්‍රතිසංස්කරණය කරණ ලදි. තහනම් ඉඩම්වල පැලෑටි එලිපහලි කර දමන ලදින්, ඒවා යථා තත්ත්වයෙන් පවත්වා ගෙන යන ලදි.

මැදිරිගිරිය :

ගංවතුර නිසා මෙහි පාරට බොහෝ අලාභ හානි සිදුවිය. දෙපාර්තමේන්තුව මගින් සාදන ලද කව්ඩුළු ඔයේ පාලමේ තාප්පය ගංවතුරට ගරාවැටුන නමුත් පාලමට කිසිදු හානියක් නොවීය. මේවා ප්‍රතිසංස්කරණය කරණ ලදි. පාරේ සොදගිය තැන්වලට පස් දමා පුරවා යථා තත්ත්වයට ගෙන ආ අතර අලාභ හානිවූ බොහෝ කාණු සහිත බොක්කු නැවත ඉදිකරණ ලදි. මෙහිද සංරක්ෂණ වැඩ කිසිවක් නොකරන ලදි. පාර දෙපැත්තේ තිබූ කැලෑව කපා ශුද්ධ කළ අතර තහනම් ඉඩම් මැනවින් රැකබලා ගන්නා ලදි.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

තෙල්වත්ත රජමහ විහාරය :

මෙම ආරක්ෂිත ගොඩනැගිල්ලෙහි සුළු සුළු පිළියම් කරන ලදී.

ශ්‍රී සුමංගල නාහිමියන්ගේ නිජබිම :

මෙහි ඇති ගෙය (රක්ෂිත ස්මාරක) ඉතා ජරාවසව් තිබුණෙන් එය කඩාවැටීමෙන් වලක්වා ලීම පිණිස විශාල ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු ආරම්භ කරන ලදී. ප්‍රතිසංස්කරණය කරගෙන යන අතරතුර දැඩි වර්ෂාව නිසා ගොඩනැගිල්ලේ මුළුතැන්ගෙයි බිත්ති කඩාවැටිණ. මේ සමගම එයද ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමෙහිලා නිරතවිය. මෙය රැකබලා ගැනීම පිණිස මුරකරුවකුද ලහදී පත්කරන ලදී. මේ ගොඩනැගිල්ල ඇති ස්ථානය සම්පූර්ණයෙන් කම්බිගසා ආරක්ෂා කළ යුතු බව වැටහී ගොස් ඇත. එයට හේතුව, එහි ඇති පළතුරු ගස් ආදියට ළමයින් ගල්මුල් ගැසීම නිසා ගොඩනැගිලි වහලයට අලාභ හානි වෙන්නට ඉඩ තිබීමය.

පරීක්ෂණ හා ගවේෂණ

වයඹ පළාත

සියඹලාගමුව.—සිතියම් යොමුව අයි 9/23.

මේ ග්‍රාමයෙහි ඇති ගොවිපලෙහි විහාරයක් හා පන්සලක් තැනීම පිණිස සියඹලාගමුව ග්‍රාම සංවර්ධන සමිතිය විසින් අවසර ඉල්ලා සිටින ලදී. පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව මගින් තහනම් කිරීමට බලාපොරොත්තුවන ඉඩම් ප්‍රදේශයට ඉහතකී ගොවිපලට අයිති ඉඩම් කැබැල්ල අයත් නොවන බැවිනුත් සැලකිය යුතු පුරාවිද්‍යාත්මක දේ ඒ ප්‍රදේශයේ නොමැති බැවිනුත් යථෝක්ත සමිතියේ ඉල්ලීම කුරුණෑගල දිසාපති තුමාගේ මාර්ගයෙන් ඉටුකරණ ලදී.

මහ අන්දර වැව.—සිතියම් යොමුව ඇෆ්. 18/43.

වන්නි හත්පත්තුවේ මහ අන්දර වැවේ බැම්මට ඉතා ආසන්න මහ වනයේ විසිරී පවතින නටබුන් රාශියක් පිළිබඳව ප්‍රවෘත්තියක් කුරුණෑගල දිසාපතිතුමාගෙන් හා රාජාංගනේ (ඇස්.ඩී) වාරිමාර්ග ඉංජිනේරු මහතාගෙන්ද දැනගන්නට ලැබුණේය. අක්කර පහක පමණ ප්‍රදේශයක පහත සඳහන් නෂ්ටාවශේෂ දක්නට ලැබේ—කුළුණු වලින් තැනූ ශාලාවක්, ගල් කුලුණුවලින් වටවූ ආයතචතුරශ්‍රාකාර පස් ගොඩැල්ලක්—සිවදේවාලයක් තිබූ බවට සාක්ෂි වශයෙන් ගත හැකි යෝනිගලක් එහි තිබී සම්භවීම, භාරන ලද දගැබක්, ගඩොල් හා ගඩොල් කැබිලිති හා මැටි බඳුන් කැබිලිති ආදියය. මේ නෂ්ටාවශේෂ අතර තිබී සම්භවුන සාමාන්‍ය ගඩොල් කැටයක පරිමාණය අඟල් $8\frac{1}{2}\times 8\times 2\frac{1}{2}$ක් විය. තවද මේ ප්‍රදේශය මිනිසුන්ගේ පදිංචිය සඳහා කිසිවෙකුට පවරා නොදෙන ලෙසත් පුරාවිද්‍යා තහනම් ප්‍රදේශයක් හැටියට වෙන්කර තබන ලෙසත් දිසාපතිතුමාගෙන් ඉල්ලා සිටින ලදී.

වැල්ලගිරිය.—සිතියම් යොමුව අයි 3/11.

වැල්ලගිරියේ පදිංචිකරුවෙකුගෙන් ලැබුණ ආරංචියක් අනුව පැරණි ස්ථානයක් පරීක්ෂාකර බලන ලදී. මෙය පිහිටා ඇත්තේ වැල්ලගිරිය වැවට උතුරු පැත්තේ දුදුරු ඔයේ වම් ඉවුරේ ඝන කැලෑවේය. පෙනෙන්නට ඇති නටබුන් අතර ගල් කුලුණුවල කැලි වලින් ගහන චතුරශ්‍රාකාර පස් කණ්ඩියක් තිබේ.

තරකුඩිවිල්ලු.—සිතියම් යොමුව අයි 21/55.

හලාවත-පුත්තලම් මහා මාර්ගයේ සැතැපුම් හතරකට නැගෙනහිරින් පිහිටි තරකුඩිවිල්ලු ප්‍රදේශයේ තිබී ගඩොල් කැබිලිති වලින් යුක්ත කවාකාර පස් කණ්ඩියක් සොයාගන්නා ලදී. මෙය පැරණි දගැබක නෂ්ටාවශේෂයෝය.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

කොටලකෙඹියාව.—සිතියම් යොමුව අයි 4/59.

කොටල කෙඹියාවේ විෂම කඳු බෑවුම මත කොටන ලද කටාරම්වලින් හා ශිලා ලේඛන වලින් යුක්ත ගල්ලෙන් ගණනාවක් පිහිටා තිබේ. කරණ ලද පරීක්ෂණයෙකින් පසු මේ ගල් ගුහාවලින් දෙකක මෙහෙණින් වහන්සේලා පදිංචිවී සිටින බව අනාවරණය විය.

මොරගල්ල විහාරහින්න.—සිතියම් යොමුව අයි 4/16.

උතුරු මාතලේ කන්දපල්ල කෝරලයේ පිහිටි ඉහත සඳහන් ස්ථානයේ නටබුන් ඇති ප්‍රදේශය අක්කරයක් පමණ විශාලය. මේ නටබුන් අතර ප්‍රධාන වශයෙන් දගැබක නෂ්ටාවශේෂද, සාමාන්‍ය පොළව මට්ටමේ සිට අඩි 6ක් පමණ ගැඹුරට නිධන් හොරුන් විසින් කණින ලද ගල් කුලුණු සහිත දිගටි අත්තිවාරමක්ද තිබේ. මේ වළේ වැටී තිබී බෙල්ල ලඟින් වෙන්වූ ගල් බුදු පිළිමයක් සොයා ගන්නා ලදි. තවද මෙම ස්ථානයේම තිබී සොයාගත් බාගෙට මැකීගිය දෙමළ සෙල්ලිපි පුවරුවක් දෙපාර්තමේන්තුව විසින් පිටපත් කරගන්නා ලදි. යොමුව—පුරාවිද්‍ය පුවත් 1911—12 පිටු 121 හා පුරාවිද්‍ය මුල් පිටපත් කාණ්ඩ 4 පිටු 170. කරුණු මෙසේ හෙයින් මෙම ඉඩම පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවට ලබාගැනීමට සිතයොමුකර තිබේ.

මැදවක්කුලම.—සිතියම් යොමුව අයි 2/43.

මෙගම වැසියෙකුගේ ඉල්ලීම පරිදි කුඩා දගැබක නෂ්ටාවශේෂයන් හා ගල් පර්වතයක් කරා වැටී තිබෙන පඩි පෙලක්ද පරීක්ෂා කරන ලදි. මෙම නටබුන් වලට හිතාමතා කිසිදු හානියක් කර නොමැත.

ගනේකන්ද විහාරය.—සිතියම් යොමුව ඇf්ප් 24/61.

මෙය පුද්ගලයකු සතු විහාරයක්වූ අතර එම විහාරය පිහිටි ඉඩම නොසලකා හැර තිබේ. දගැබද සොරුන්ගේ කොල්ලකෑමට ලක්වී තිබේ. මෙම ස්ථානයට අතිරේක වශයෙන් දෙරබාවිල විජයසුන්දරාරාමයේ ආරක්ෂිත ස්මාරක සහ අරංකැලේ පුරාවිද්‍යා තහනම් ඉඩම්, රාජංගනේ හා නිල්ලක්ගම ආදී ස්ථාන පරීක්ෂාවට භාජන කරණ ලදි. ඉහතදී කරන ලද පරීක්ෂණවලට අයත් නොවූ දගැබක නටබුන් ඇති ඉඩම් කැබැල්ලක් (ඇf්ප්. වයි. පී. හි ලොට් 42, බී) පඩුවස්නුවර ප්‍රධාන පුරාවිද්‍යා තහනම් ඉඩම්වලට යාකිරීමට වැඩ පිළිවෙල යොදන ලදි.

උතුරුමැද පළාත

කැබිතිගොල්ලෑව.—සිතියම් යොමුව සී. 20/55.

කැබිතිගොල්ලෑව-මැදවච්චිය පාරේ 9/2 සැතපුම් (මයිල) කණුව අසල බෝක්කුවක් බැඳීම සඳහා සෙල්ලිපියක් සහිත ගල් කණුවක් පාවිච්චිකර තිබේ. මෙය අනුරාධපුර කෞතුකාගාරයට ගෙන ඒම පිණිස, එම බෝක්කුවෙන් ඉවත්කර දිය යුතුයයි ප්‍රසිද්ධ වැඩ පිළිබඳ අධ්‍යක්ෂකතුමාගෙන් ඉල්ලා සිටින ලදි.

දියතිත්තවැව.—සිතියම් යොමුව ජී.—1/15.

අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයෙහි හුරුළුපළාතේ දියතිත්ත වැවට උතුරෙන් පිහිටා තිබෙන කැලෑ ප්‍රදේශයෙහි පුරාවස්තු සෙවීම ආරම්භ කරන ලදි. එහිදී දිරාපත්වී කුඩු වැස්සෙන්නාවූ රාක්ක සහිත ගල් ගෙවල් හා බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපි ආදියද සොයාගන්නා ලදි. මෙහිදී සොයාගනු ලැබූ ගල් ගෙවල් වලින් ගල් ගෙවල් තුනක වහළ බදම ගා අළුත්වැඩියා කරන ලද නමුත් ඒවා පරීක්ෂා කිරීමේදී දක්නට ලැබුණේ කැබෙලි පමණකි. මෙම ගල් ගෙවල් වල දෙරටු හොඳින් බඳනා ලද ප්‍රාකාර වලින් ආරක්ෂා කොට තිබුණි. මෙම ප්‍රාකාර බොහෝ දුරට නටබුන් තත්ත්වයක තිබුණු නමුත් එක් ප්‍රාකාරයක පමණක්

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ලිස්තර රූප හා සැරසිලි යනාදිය තරමක් දුරට ආරක්ෂාවී ඇති බැව් පෙනී ගොස් තිබේ. මෙකී ප්‍රාකාර පිහිටා ඇති භූමිය ගොවිජනපද සඳහා බාර නොගන්නා ලෙස ඉඩම් නිරවුල් කිරීමේ නිලධාරි තැනගෙන් ඉල්ලුම් කරන ලදි.

රනාව.—සිතියම් යොමුව ඇ/ජ්. 25/19.

නාකැලේකන්ද නමැති කඳු මුදුනක පිහිටා ඇති "වේදිකා දෙකක්" එක්තැන් කලාක් මෙන් දිස්වන ගොඩනැගිලිවල නෂ්ටාවශේෂ පරීක්ෂා කිරීමේදී එම ගොඩනැගිලි සෑදීමේදී රළුගල් බහුල වශයෙන් යොදගෙන තිබෙන බැව් පෙනී ගියේය. මෙම ගොඩනැගිලි අරන්කැලේ හා මනකන්දේ පිහිටා ඇති ගොඩනැගිලිවලට සමාන විය. වෙහෙර බැදිගල, මනකන්ද, දිඹුලාගල හා තන්තිරිමලේ යන පුරාවිද්‍යා අංශයන්ද පරීක්ෂා කරන ලදි. දිඹුලාගල පිහිටා ඇති නෂ්ටාවශේෂ වටා ඇති කලැ ප්‍රදේශය පිරිසිදු කිරිම හා ජීප්රථ යන එන මාර්ගය එලිකිරීමද තවදුරටත් කරගෙන යනු ලැබේ.

දකුණු පළාත

වරාපිටිය.—සිතියම් යොමුව ඕ. 15/45.

සිය ගම් ප්‍රදේශයේ දගැබක් ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සඳහා වරාපිටියේ චෛත්‍යවර්ධන සමිතිය අවසර ඉල්ලිය. මෙම දගැබ ගඩොල් හා රළු ගල් වලින් බඳනා ලද්දක් බවත් එය අවට වෙනත් නෂ්ටාවශේෂ නොමැති බවත් යථෝක්ත සමිතියේ නිලධාරීන් සමග දගැබ පරීක්ෂා කිරීමේදී පෙනී ගියෙන් දගැබ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම සඳහා අවසර දෙන ලදි.

ගිරිහඬු විහාරය.—සිතියම් යොමුව පී. 17/29.

අම්බලන්තොට ගිරිහඬු විහාරයෙහි පන්සල් භූමිය ඉදිරිපිට ඇති තානායම පිහිටා තිබෙන භූමිය විහාරයට බාරදෙන මෙන් එම විහාරාධිපති හිමියෝ ඉල්ලීමක් කළහ. මෙම භූමි භාගය පුරාණයෙහි මෙම විහාරයට අයත්ව තිබුණු බැව්ද කියන ලදි. භූමිය පරීක්ෂා කිරීමේදී එහි බොහෝ පැරණි ගොඩනැගිලිවල නෂ්ටාවශේෂයන් ඇති බැව් පැහැදිලි විය. 1939 වර්ෂයේදී මේ ස්ථානයෙහි බුද්ධ ප්‍රතිමාවක් සහිත මලසුන් ගෙයක් හා වෙනත් පැරණි වස්තු තොගයක්ද සොයාගන්නා ලදි. මෙම භූමිය ලබාගෙන එය පුරාවිද්‍යා අංශයක් බවට පත්කොට එහි ඇති තානායම් ගොඩනැගිල්ල දකුණු පළාතේ පුරාවස්තු ආරක්ෂා කොට තැබීම සඳහා කෞතුකාගාරයක් හා සංචාරක මධ්‍යස්ථානයක් බවට පත්කිරීමේ කර්තව්‍යය සැළකිල්ලට භාජන වී තිබේ.

ඉහල කුඹුක්වැව.—සිතියම් යොමුව පී. 7/29.

ඉහල කුඹුක් වැව විහාරය විශාල කිරීම සඳහා ඉඩමක් බදුදෙන මෙන් එම විහාරයේ භාරකාර හිමියෝ ඉල්ලීමක් කළහ. මෙම ඉඩම පරීක්ෂා කිරීමේදී එහි පැරණි දිග ගොඩනැගිල්ලක කුළුණු මුල් කීපයක් පමණක් ඇති බැව් පෙනී ගියෙන් යථෝක්ත ඉල්ලීමට අවසර දෙන ලදි.

අගලකඩ පුරාණ මහා විහාරය—අකුරැස්ස

මෙම විහාරයේ දගැබ පිහිටි ස්ථානය සමතලා කිරීමේදී එහි විහාරාධිපතීන් වහන්සේ විසින් සෘජු කෝණාකාර ගොඩනැගිල්ලක අත්තිවාරමක් හා වෙනත් ගෘහනිර්මාණ ශිල්පය පිළිබඳ වස්තු කීපයක්ද, සොයාගෙන තිබේ. මෙම වස්තු තුබූ භූමිය දගැබේ අත්තිවාරමට වඩා උස් මට්ටමක පිහිටියේය. මෙම ප්‍රදේශය වටා ප්‍රාකාරයක් තිබුණු බැව්ද පෙනී ගොස් තිබේ.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

සඳමිණි වෙහෙර.—සිතියම් යොමුව 25/60.

සඳමිණි වෙහෙර පිහිටා ඇති ඉඩම මුහුදු බඩ පෙදෙසක වූ සාරවත් භූමි භාගයකි. එහි ගඩොල් ගොඩැල්ලක් හා වෙනත් ගල් විශෙෂයක්ද ඇත. මෙම ඉඩමෙහි ඇති නෂ්ටාවශේෂයන් වටා නිවාස පේළි ඉදි කිරීමෙන් එම ඉඩම අන් සතු වී ඇතැයි පුරාවිද්‍යාව අතින් බලන විට පෙනීයයි. පෞද්ගලික ඉඩමක් වන මෙය සම්බන්ධයෙන් පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව ක්‍රියාකිරීම අනවශ්‍යය.

රිදියගම.—සිතියම් යොමුව පී. 12/44.

රිදියගම වැවේ වෙල්ලේ පැරණි දගැබක නෂ්ටාවශේෂයන් ඇතැයි වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුව විසින් වාර්තා කරන ලදි. මෙම චෛත්‍යය යථෝක්ත වැව සමීපයෙහි ඇති එකම චෛත්‍යය බවත් වස්තු සොයා ඇවිදින්නන් විසින් කිළුටු නොකරන ලද බවත් පරීක්ෂණයේදී හෙළිවිය. මෙම දගැබ දැන් පවත්නා තත්ත්වයෙහිම තබන මෙන් වාරිමාර්ග දෙපාර්තමේන්තුවෙන් ඉල්ලුම් කරන ලදි.

වඳුරුප්පු විහාරය.—සිතියම් යොමුව පී. 17/29.

මෙම විහාරය පිහිටා ඇත්තේ පෞද්ගලික ඉඩමකය. මෙහි පැරණි දගැබේ මළුව වටා කැණීම විහාරයේ භික්ෂූන් වහන්සේ විසින් ආරම්භ කොට තිබෙන බැවින් දගැබ මළුවේ අත්තිවාරම දැන් පෙනෙන්නට පටන් ගෙන තිබේ. මේ අත්තිවාරම සම්බන්ධවී ඇති ප්‍රාකාරයෙහි ලීස්තර පටි හා සැරසිලිද තරමක් දුරට ආරක්ෂාවී ඇති බැව් පෙනේ. මේ දගැබේ ප්‍රතිසංස්කරණ වැඩ කටයුතු කරගෙන යන මෙන් ඉහතකී භික්ෂූන් වහන්සේට අවසර දෙන ලදි. කුෂ්ටරාජගල, දෙවුන්දර ගල්ගෙය, රඹා විහාරය, තිස්සමහාරාමය, පලටුපාන කොටුව හා කිරින්දේ පුරාවිද්‍යා කාර්‍ය මධ්‍යස්ථානද පරීක්ෂා කරන ලදී. කිරින්දේ කොන්ත්‍රාත්කරු විසින් දගැබ ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමෙන් එම පෙදෙසේ ස්වාභාවික සෞන්දර්‍යයට හානි පමුණුවා ඇත. මෙම ස්ථානයෙහි නව ගොඩනැගිල්ලක් තැනීමද සැලකිල්ලට භාජනවී තිබේ.

ඌව පළාත

වෙහෙරයාය.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 23/17.

වැල්ලවාය මංසන්ධියේ සිට හම්බන්තොට දක්වා ඇති මාර්ගයේ සත්වන සැතපුම් කණුව අසල වෙහෙරයාය ගොවිජන පදය පිහිටා තිබේ. මේ ගොවිජනපදය තුළ නෂ්ටාවශේෂයන් ඇතැයි වාර්තාවක් ලැබුණෙන් එම ප්‍රදේශය පරීක්ෂා කරණ ලදි. එම පරීක්ෂණයේදී ගඩොලින් බැඳුණු දගැබක්, ගල්කණු සහිත පස් ගොඩැලි දෙකක්, කවන්ධ බුදු පිළිමයක් හා කෙසකිළි ගලක්ද සොයා ගන්නා ලදි. මේ වස්තු සියල්ල තිබුණු චතුරශ්‍රය ගඩොලින් හා රළු ගලින් කරන ලද ප්‍රාකාරයකින් වට කරන ලද්දක් බවත් එම ප්‍රාකාරයෙහි එක පෙදෙසක් අඩි අසූවක් බවත් පෙනීගියේය. මේ භූමිය පුරාවිද්‍යා කාර්‍යාංශයක් බවට පත් කිරීමට යෝජනා කොට තිබේ.

බුදු ගල්ගේ.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 19/1.

මොණරාගල-හපුතලේ පාරේ හොරඹුව පිහිටා ඇති බුදුගල්ගේ විහාරයට ගිය පරීක්ෂණ නිලධාරි එච්. බී. කෙහෙල්ගමුව මහතා වාර්තාවක් ඉදිරිපත් කෙළේය. උස් කඳු බෑවුමක පිහිටා තිබෙන මෙම ගල්ගෙයි ගඩොලින් තැනූ සැතපෙන බුදු පිළිමයක් බොහෝ ජරාවාස වී තිබේ. මෙම ගල්ගෙයි ඇතැම් තැන්වල බදම ගා ඇති බැවින් ඒවායේ මල් සැරසිලි ඇති බැව්ද පෙනී ගොස් තිබේ. මේ අසල ඇති කැලයෙහි කැඩී බිඳී ගිය වෙනත් ගල් ගෙවල් හයක්ද සොයාගනු ලැබීය. බුදුගල්ගෙයි අත්හද බැලීම සඳහා පුරාවස්තු කැණීමේ ව්‍යාපාරයක් ආරම්භ කරන ලදි.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

කඩාල වෙහෙර.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 9/31.

මෙම ආරාම ගොඩනැගිල්ල කුඩා ගමක් වන රිටිගහවත්තේ පිහිටා තිබේ. මෙහි පැරණි නෂ්ටාවශේෂයන් පොල්ගහගම වෙල්විදානෙ මහතා සමග ගොස් පරීක්ෂා කෙළෙමු. මෙම ඉඩම පිහිටා ඇත්තේ බඹරහෙල නමැති කඳුවැටිය පාමුලය. මෙහි පැමිණීම සඳහා දිග පඩි පෙලක්ද ඇත. ගල්කණු සහිත ඍජු කෝණාකාර පස් ගොඩැලි තුනක් පවත්නා මේ ස්ථානයේ ගොඩනැගිලි වල දෙරටු කණු පෙලවල් හා සාමාන්‍ය මුර ස්ථාන වලින් යුක්තය. මෙම පස් ගොඩැලි අතුරින් පස් ගොඩැලි දෙකක් සමීපයෙහි ගවයින් (නන්දි) දෙදෙනෙකුගේ රූප සොයාගන්නා ලදි. එම නිසා මේ ස්ථානය හින්දු පූජනීය ස්ථානයක්වී තිබුණු බැව් පෙනේ. නෙරාගිය කොට්ටයක් බඳු යම්කිසිවක් කැටයම් කරන ලද හොඳින් ඔප දමූ විශාල පැතලි ගල් තහඩුවක්ද සොයාගන්නා ලදි. මේ අතර ශිලා ලේඛන සහිත කුළුණක්ද විය. නෂ්ටාවශේෂයන් පවත්නා මේ පෙදෙස දැනට අඩක් පිරී තිබෙන දිය අගලකින් වටවී තිබේ. මෙම ඉඩම පෞරාණික වස්තු පිළිබඳ පණත යටතට ගැනීමට යෝජනා කරනු ලැබේ.

මන්නකැළය.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 14/55.

මේ ප්‍රදේශයෙහි ඇත්තේ නටබුන්වී ගිය කුඩා දාගැබක්, කුඩා ගල්කණු කීපයක් හා ගෝලාකාරව සැදුණු කණු පෙලක් පමණකි. මේවායේ පිට පැත්තේ අලි ඇතුන්ගේ රූ සටහන් ඇති අතර මුරකාවල් පුන්කලස්වලින් අලංකාර කොට ඇත. දිරාපත්වී ගොස් කුඩු වැහෙන ජනෙල්සහිත ගල් ගෙවල් තුනක් මෙහිදී සොයාගනු ලැබූහ. මෙයින් එක් ගල් ගෙයක බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛනයක් දක්නා ලදි.

නාගදීප රජමහා විහාරය.—සිතියම් යොමුව අයි. 22/32.

මේ විහාරයට යළිත් ගොස් පරීක්ෂණයක් පවත්වන ලදි. එහිදී පැතලි ගල් තහඩුවක සෙල්ලිපියක් හා කුළුණක සෙල්ලිපි දෙකක්ද පරීක්ෂා කරන ලදි. මේ විහාරය ආරක්ෂා කරන ලද ස්මාරකයක් ලෙස ප්‍රකාශ කිරීම සඳහා ක්‍රියාකර ගෙන යනු ලැබේ.

බුද්දන් කෝට්ටෛ.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 1/60.

බත්මැදිල්ලේ ගොවිජන පදයේ සිට සැතපුම් දෙකක් ගිය තැන පැරණි ඉඩමක් ඇති බැව් බදුල්ලේ ආණ්ඩුවේ දිසාපතිතුමා විසින් වාර්තාකරන ලදි. ඍජු කෝණාකාර ඉඩමක්වූ මෙම ඉඩම දෙපස රළුගල් හා ගඩොල් මිශ්‍ර කොට තනන ලද ප්‍රාකාරයක් හා එය වටා දිය අගලක් ද තිබුණු බැව් දැනගන්නට ලැබී තිබේ. හේන් ගොවිතැන සඳහා කැලය පිරිසිදු ක්රීමේදී එහි ගල් කණු හා පැතලිගල් තහඩු කීපයකටද හානි සිදුවී තිබේ. මේ පෙදෙස පුරාවිද්‍යා කායඞාංශයක් බවට පත් කිරීමට යෝජනා කොට ඇත.

මේ හැර බුදුරුවාගල, මාලිගාවිල, හැබැස්ස, ගලේබැද්ද, හල්දුම්මුල්ල බ්‍රිතාන්‍ය කොටුව හා යුදගනාවේ ආරක්ෂා කරන ලද ස්මාරකයද පරීක්ෂා කරන ලදි. බුදුරුවාගලට යන මාර්ගය නැවත බොරළු දමා පිළියෙල කොට එහි ආරක්ෂක ස්ථානයක්ද පිහිටුවන ලදි.

මැද පළාත

පල්ලෙවත්ත.—සිතියම් යොමුව ජේ. 7/15.

මහනුවර-වේරගන්තොට පාරේ 42 වෙනි සැතපුම් කණුවේ සිට සැතපුම් භාගයක් පමණ කැලෑ ප්‍රදේශයෙහි ගඩොලින් තනන ලද කොටවෙහෙර නම් දාගැබක් පරීක්ෂාකරන ලදි. මෙය සමීපයෙහි හොඳින් අතුරන ලද දික්වූ චතුරශ්‍ර පස් ගොඩැල්ලක් හා කොට කණු කීපයක්ද දක්නා ලදි. මේ ඉඩම ගොවිතැන සඳහා මෑතදී පිරිසිදු කොට එහි පැලක්ද තනා ගෙන යනු ලැබේ. එහි ගොවිතැන් කිරීමට අවසර නොදී එම පැරණි ඉඩම ආරක්ෂා කරන මෙන් මහනුවර දිසාපතිතුමාගෙන් ඉල්ලුම් කරන ලදි.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

පත්කොලගොල්ල.—සිතියම් යොමුව අයි. 4/43.

පත්කොලගොල්ල ප්‍රදේශය පරීක්ෂා කිරීමේදී කුඩා දගැබක නෂ්ටාවශේෂයන් සොයාගනු ලැබීය.

මැද මහනුවර මාලිගා ප්‍රදේශය.—සිතියම් යොමුව ජේ. 21/21.

මේ ප්‍රදේශය පිහිටා ඇත්තේ ඌරුගල සිට සැතපුමක් ඇතුළත ගුරුඔයට ඉහළිනි. මැද මහනුවර මාලිගය පිහිටි ප්‍රදේශය හඳුනාගත හැකි නමුත් එම ගොඩනැගිල්ල දැනට පෙනෙන්නට නැත. සෘජු කෝණාකාර පෙදෙසක්වූ මෙය වටා විශාල රළුගල් ප්‍රාකාර යක් තිබුණු බැව් පෙනේ. මාලිගාව තිබුණු ස්ථානය දැන් සාරවත් කුඹුරකි. ලඟදී මෙහි තිබී උළුකැට කැබෙලි හා විශාල පැතලි ගල් තහඩුවක්ද සොයාගනු ලැබීය. මේ අතර සිංහපිටිය, කුණ්ඩසාලේ, ගුරුදෙණිය හා නාලන්ද ගෙඩිගේ, යන පුරාවිද්‍යා කාර්යාංශ හා මැදවල, පල්කුඹුර, ගල් මඩුව, සූරියගොඩ, අලකොළ ඇල, හා මහනුවර "රජිනගේ උල්පත්ගේ" යන ආරක්ෂා කරනු ලබන ස්මාරකයන්ද පරීක්ෂා කරන ලදි. ගුරුදෙණි යේ පුරාවිද්‍යා අංශය වටා වැට බැඳ දෙරටුවක්ද ඉදිකරන ලදි. මැදවල රජමහා විහාර යේ විහාරගෙය ආරක්ෂා කිරීමටද ක්‍රියා මාර්ගයක් පිළියෙල කරන ලදි.

නැගෙනහිර පළාත

දිගා මඩුල්ල.—සිතියම් යොමුව ජේ. 15/59.

ගල්ඔය සංවර්ධන මණ්ඩලයේ සභාපති තුමාගේ ඉල්ලීමක් අනුව දිගාමඩුල්ලේ පැරණි නටබුන් පරීක්ෂා කරන ලදින් එහි පැරණි ගල් ගෙයක් නටබුන්වී ගිය දගැබක ගඩොල් ගොඩක් හා පැතලි ගල් තහඩු බොහෝ ගණනක්ද සොයා ගනු ලැබීය. මෙම ඉඩම අයිතිකරු විසින් ඉහතකී ගල්ගෙය විහාර ගෙයක් ලෙස පවත්වා ගෙන තිබේ. හුණු ගල් වලින් කරන ලද කවන්ධ බුදුරුවක්ද මේ අසල ඇත. මෙම බුදුරුව මෙහි පුරාවස්තු කැණීමේදී සම්භ වූවක් බැව්ද කියනු ලැබේ. පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුවේ ව්‍යවස්ථාවන් ආරක්ෂාවීමේ කොන්දේසි සහිතව දිගාමඩුල්ලේ පුරාණ රජමහා විහාර ස්ථාන බෞද්ධ සමිතියට බද්දක් දීමට විරුද්ධත්වයක් නොදක්වන ලදි.

නැවගල.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 15/43.

නැවගල ප්‍රදේශයෙහි චාරිකාවේ යන අතර එහි පවත්නා නෂ්ටාවශේෂයන් ගැන තොරතුරු දැනගන්නට ලැබිණි. යථෝක්ත තොරතුරු වලින් විස්තර කරන ලද ප්‍රදේශය පරීක්ෂා කිරීමේදී පුරාණ ප්‍රාකාරයක් හා දගැබක් තිබුණු බැව් හඟවන කැට කැබෙලිති ගොඩක්ද, දැකගන්නට ලැබුණි. මේ අසල තුබූ පර්වත ගල පරීක්ෂා කිරීමේදී විශාල බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපියක් සම්භවීම සතුටුදයක වූත්, විස්මය ජනකවූත් සිද්ධියක් විය. මෙම සෙල් ලිපිය පරීක්ෂා කිරීම සඳහා යළිත් මේ පෙදෙසට චාරිකාවේ යෑමට තීරණය කොට ඇත. තිරියායි, පෙරියකුලම් හා මුදුමහා විහාරය යන පුරාවිද්‍යා කායඨාංශ හා මහුල් මහ විහාර යේ ආරක්ෂා කරනු ලබන ස්මාරකයන්ද පරීක්ෂා කරන ලදි. කන්තලේ ප්‍රදේශයේ පිහිටුවීමට යෝජනා කරනු ලබන කායඨාංශය පිළිබඳ ලුහුඩු සටහන් පිළියෙල කොට එම ප්‍රදේශය වෙන්කොට පරීක්ෂා කරනු සඳහා ත්‍රිකුණාමලයේ ආණ්ඩුවේ දිසාපති තුමා වෙත යවන ලදි.

උතුරු පළාත

උරුතිරපුරම්.—දගැබකට කරන ලද හානියක් පිළිබඳව කිලිනොච්චියේ උරුතිරපුරම් ගොවි ජන පදයෙන් වාර්තා කරන ලදි. උරුතිරපුරම් ගොවිජන පදයේ සිට උරුතිරපුරම් වැව දක්වා ඇති පාරක් අළුත්වැඩියා, කරනු සඳහා පොළව කැණීමේදී මට්ටම් කරනු ලැබූ ප්‍රදේශයෙහි දගැබක් තිබුණු බැව් සොයාගන්නා ලදි. එබැවින් වහාම වැඩ කටයුතු නවත්වනු ලැබීය.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

කොට ගල් කණු සහිත ඍජුකෝණාකාර පස් ගොඩැලි දෙකක්ද, මෙම දගැබ සමීප යෙහි වූහ. මෙම නෂ්ටාවශේෂයන්ට නුදුරින් නවීන කෝවිලක් සාදගෙන යනු ලැබේ. නව ගොඩනැගිල්ලක අත්තිවාරමක් සඳහා පොළොව කැණීමේදී ලිංගම් නම් දෙයක්ද, සිංහ හිස් ආකාර වස්තු කීපයක්ද, පැරණි කාසි වගයක්ද සම්භවිය. මේ ඉඩමේ පැරණි දේවාලයක්ද පිහිටි බවට ජන ප්‍රවාදයක් පවතී.

මයිලිඩ්ඩි අම්මාන් කෝවිල.—සිතියම් යොමුව ඒ. 22/46.

මයිලිඩ්ඩිහි පෘතුගීසි පල්ලිය ඉදිරිපස පිහිටි මෙම කෝවිල අවුරුදු ගණනක සිට නොසලකා හැර තිබේ. දනට ඇත්තේ නෂ්ඨාවශේෂයෝයි. හිරිගලින් නිමවන ලද මෙම ගොඩ නැගිල්ලට ඇතුළුවන දෙරටුව කැටයම් සහිතය.

තන්නිමුරුප්පුව—කන්තරෝදෙයි.—

පුරාවිද්‍ය තහනම් බිම් සහ මයිලිඩ්ඩි, සන්කිලි තෝප්පු සහ අච්චුවෙලිහි පිහිටි රක්ෂිත ස්මාරක පරීක්ෂාකර බලන ලදි. සන්කිලිතෝප්පුහි වල් පැලෑටි උදුරා ශුද්ධකර දන්වීම් පුවරු වක් සවි කිරීමට යෝජනා කරන ලදි.

සබරගමු පළාත

කැරගල.—සිතියම් යොමුව ඇම්. 21/31.

දනට මුස්ලිම් ජනතාවගේ පූජනීය ස්ථානයක් වන කැරගල නිදන් හැරීමක් ගැන වාර්තා විය. ගඩොල් කැබලිවලින් යුත් බිමක් අවුස්සා තිබීම හැර නිදන් හැරීමක් ගැන සාක්ෂි යක් එහි පෙනෙන්නට නොතිබිණ.

අම්බැබිලකැලේ.—සිතියම් යොමුව ජී. 1/61.

වලවේ ගඟේ වම් ඉවුරේ අම්බැබිලකැලේ පිහිටි පෙදෙසක සංඝාරාමයක නටබුන් සමග බුදු පිළිමයක් තිබෙයයි වාර්තාකරන ලදුව සෝදිසි කළ මුත් ඉන් පලක් නොවීය. බැරන්ඩිකෝවිල සහ පදවිගම්පොල පුරාවිද්‍ය තහනම් බිම් සහ මහ සමන් දේවාලය, විජේ සුන්දරාරාමය, අරමනපොල සහ අඹුලුගල ආදී රක්ෂිත ස්මාරක පරීක්ෂාකර බලන ලදි.

බස්නාහිර පළාත

ගස්පේ.—සිතියම් යොමුව අයි 22/52.

ගස්පේ ගැමියෙකු ගොවිතැන සඳහා තම ඉඩම සකස්කරන අවස්ථාවේදී ඍජුකෝණ කාර වළක් සම්භවී තිබේ. එම වලේ තිබී වලන් කැබලි, දැව්ගිය අහුරු කැබලි සහ වළේ බිත්තිවල තිබුණු බදම කැබලිද ඔහු විසින් ඉවත් කර තිබිණ. මේ ගැන දෙපාර්තමේන් තුවට දන්වන අවස්ථාවේදී වල සම්පූර්ණයෙන්ම පාද තිබිණි. එය අඩි 8½ක් දිග අඩි 3ක් ගැඹුරු අඩි 2ක් පළල පුළුස්සන ලද මැටියෙන් නිමවූ සොහොන් ගැබක් බව කරන ලද පරීක්ෂණයෙන් පැහැදිලි විය. එහි ඇතුල් බිත්තිවල බදම කැබලි දනුදු දක්නට ලැබේ.

දිවුලපිටිය.—සිතියම් යොමුව අයි. 22/54.

ඉහත සඳහන් සොහොන වැනි සොහොනක් ගැන දිවුලපිටියෙන් වාර්තාවිය. දෙපාර්ත මේන්තුව දනගන්නට පෙර එම ස්ථානය සම්පූර්ණයෙන්ම විනාශ කර තිබිණි.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

රසායනික පිළියම්

සහකාර කොමසාරිස් (රසඥ) ආර්. එච්. ද සිල්වා (බී.එස්.සී. ලංකා සහ ලන්ඩන්) විසිනි

මහනුවර

මහනුවරට නුදුරු දෙගල්දෙරුව විහාරයේ 1957දී අරඹන ලද බිතු සිතුවම් සංරක්ෂණ වැඩ 1958 ජනවාරි 20 වැනි දින පටන් සති දෙකක් කරගෙන යන ලදි. සිත්තම් කරන ලද බදමයේ බුරුල්වූ කොටස් ශක්තිමත් කරන ලදි. සුදු පාට දිලීර වර්ගයක් වැඩී බිතු සිතුවම් වලින් විශාල කොටසක් වැසී තිබුණි. ඊට සුදුසු පිළියම් යොද එම අවලක්ෂණ කම නැතිකර දමන ලදි. පසුව ඡායාරූප ශිල්පියා විසින් මෙම සිත්තම් වර්ණ චිත්‍රයට ගන්නා ලදි.

අනුරාධපුරය, මොනරාගල සහ පඬුවස්නුවර

නිෂ්පාදකයන් විසින් නොබෝද පිටකරන ලද නව සිලිකෝන් මැලියම් යෙදීමෙන් එළිමහ නේ පිහිටි ගලින් නිමවූ නටබුන්, ගඩොල් බැමි, බිත්ති ආදියට ආරක්ෂාව සැලස්විණ. කලින් යොද තිබුණු ආරක්ෂිත ආලේපයන්ගෙන් මෙවැනි ආරක්ෂාවක් නොවීය. මෙම මිශ්‍රණය තෙතමනය මතුපිටට උරාගැනීම වළක්වන අතර ආරක්ෂිත ද්‍රව්‍යයේ සියුම් සිදුරු අවහිර නොකරයි. ඉම්පීරියල් කෙමිකල් ඉන්ඩස්ට්‍රීස් සමාගමෙන් නිපදවන ලද සිලිකෝන් මැලියම්, අනුරාධපුරේ කෞතුකාගාර භූමියෙහි වන ගල්කැටයම්වලට හා පඬුවස්නුවර පිහිටි සෙල්ලිපියටද යොද මෙම වර්ෂයේ මාර්තු මාසේදී අත්හද බැලී මක් කරන ලදි. මිහින්තලේ අසල මොනරාගල ගල මතු පිට වූ සිත්තම් ගැනද මේ මාසයේ සැලකිල්ල යොමුවිය.

ගඩලාදෙනිය සහ හිඳගල

අප්‍රියෙල් මාසයේ මහනුවර අසල විහාර දෙකේ වැඩ කරගෙන යන ලදි. ගඩලාදෙනි විහාරයේ දෙරටුවේ පිහිටි ගල්කණුවල බැඳී තිබුණු දිලීර සහ ගා තිබුණු හුණු ඉවත් කරන ලදි. සින්ක් සිලිකෝෆ්ලෝරයිඩ් මිශ්‍රනයෙන් 20% පමණ ගල් කණු මතුයෙහි ආලේපකරන ලදි. මහනුවරට නුදුරු අනෙක් විහාරය වූ හිඳගල විහාරයේ බිතු සිතුවම් ගැන සැලකිල්ල යොමු කරන්නට සිදුවිය. බුදු මැදුරෙහි දකුණු බිත්තිය හා පිළිම වෙයන් කා බරපතල හානිකර තිබිණ. මේ බිත්තියේ බදම සහ සායම් ශක්තිමත් කරන ලදි.

සීගිරිය

සීගිරි සිත්තම් කුඩුව තුළවූ බදමයන්හි දුර්වල කොටස් ශක්තිමත් කිරීම සඳහා ජූලි මාසයේදී ප්‍රතිකර්ම යොදන ලදි.

තෙල්වත්ත සහ වැලිගම

ජූලි මස අවසානයේදී හික්කඩුව අසල තෙල්වත්තේ තොටගමු විහාරයේ බුදු මැදුරෙහි කැඩී බිඳීගිය බුදු පිළිමය හා විෂ්ණු රූපය ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීම පටන් ගන්නා ලදි. දැවෙන් නිමවූ රාමුවක් මත බදම යොද අඹන ලද විෂ්ණු රූපයේ දෑතෙහි වැලමිටි අසලින් ගැඹුරු පිපිරීම් දෙකක් විය. දකුණු බාහුවට කරුතබා උකුකළ විනයිල් ඇසිටේට් ද්‍රවය කුහරය පිරීයන සේ විදින ලදි. මැද පිහිටි සැතපෙන බුදු පිළිමයේ සිරසෙහි වූ කෙහෙරැළි ගණනක් ගැලවී වැටී තිබිණ. නැතිවුණු කෙහෙරැළි අමුතුවෙන් සාද පොලිෆිල්ලා නැමති සෙලුලෝස් මිශ්‍රණය යොද අලවන ලදි. ගලින් නිමවූ මලසුනේ බැඳී තිබුණු ඉටි, තෙල් සහ දුඹුළු ඉවත් කරන ලදි. ඝන ලෙස බැඳී තිබුණු එකී ද්‍රව්‍ය ඉවත් කිරීම අපහසු විය. ගලේ කොටා තිබෙන රේඛාවල බැඳුණු ඉටි ආදි සලකුණු තවම පෙනෙන්නට තිබේ.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

අගෝස්තු මාසේදී වැලිගම කුෂ්ටරජාගල පර්වතයක කොටා තිබෙන පිළිමයේ බැඳී තිබුණු කුණු සහ දිලීර ඉවත්කර පිරිසිදු කරන ලදි. පිළිමයට සින්ක් සිලිකෝෆ්ලෝරයිඩ් මිශ්‍රනය යෙදීමෙන් පසු නව සිලිකෝන් ආර්. 220 මැලියම ආලේප කිරීමෙන් ආරක්ෂාව සැලැස් වින.

සැප්තැම්බර් මාසේදී තොටගමු විහාරයේ විෂ්ණු රූපයේ වැඩ පටන් ගන්නා ලදින් එහි වාම බාහුව ප්‍රතිසංස්කරණය ගැනද සැලකිල්ල යොමු කරන ලදි. මෙම බාහුව බිත්තියට සවිවන තැන බිත්තියේ කුහරයක් ඇති බව පෙනෙන්නට තිබුණු බැවින් බාහුවේ පිපිරීම සම්පූර්ණයෙන්ම පුරවා දැමීම අපහසු විය.

අවුකන

මේ දක්වා පිරිසිදු කිරීමක් හෝ රසායනික පිළියම් යෙදීමක් හෝ නොකරන ලද ගලින් නෙලූ ආවරණය නොවූ ස්මාරකයක වැඩ මෙම වර්ෂයේ ඔක්තෝබර් මාසයේදී පටන් ගත් අතර අවුකන බුද්ධ ප්‍රතිමාව පිරිසිදු කිරීමේ හා රසායනික පිළියම් යෙදීමේ වැඩ ආරම්භ කරන ලදි. මේ කාර්‍ය සඳහා වානේ පලංචියක් සාදවන ලදි. ඩිස්ටිල් වතුර සහ වැසි වතුර පිළිමය පිරිසිදු කිරීමට පාවිච්චි කරන ලදි. වැසි වතුර පෙරීම නිසා වැසී තිබුණු දිලීර සහ පැල්ලම් කරණකොටගෙන අවලක්ෂණවූ තැන් පිරිසිදු කොට සින්ක් සිලිකෝෆ්ලෝරයිඩ් මිශ්‍රණය ආලේප කරන ලදි.

සීගිරිය අසල ඉලුක්වැවෙන් සම්භවූ මැටි රූප පිරිසිදු කොට අනුරාධපුරේ කටුගෙට යවන ලදි. (1957 පුරාවිද්‍යා පාලන වාර්තාවේ VIII වැනි චිත්‍රය)

1958 වර්ෂයේදී ස්පර්ශලාංජන මගින් පිටපත් ගන්නා ලද සෙල්ලිපි

1. උතුරුමැද පළාතේ කලාවැවේ පැරණි වානේ ගල්පුවරු එකොළසක තිබුණු ලකුණු.
2. ඌව පළාතේ බුත්තල කෝරළේ කෝන්තැටිය නැමති ගම අසල බුදුගල්ගේ පිහිටි ලෙන් ලිපියක් හා ගිරි ලිපි දෙකක්.
3. ඌව පළාතේ බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ රිටිගහවත්තේ කඩාල වෙහෙරේ ටැම් ලිපියක්.
4. බදුල්ල දිස්ත්‍රික්කයේ උරනියේ නාගදීප විහාරයේ ටැම් ලිපියක් හා ගල් ආසන ලිපියක්.
5. මැද පළාතේ මාතලේ දිස්ත්‍රික්කයේ උකුවෙල බෝධිරංගොඩ ගිරිලිපියක්.
6. දකුණු පළාතේ හම්බන්තොට දිස්ත්‍රික්කයේ කිරින්දේ පිහිටි ගිරි ලිපියක්.
7. නැගෙනහිර පළාතේ මඩකලපු දිස්ත්‍රික්කයේ නැවගල මැහැල්ලන්නෙහෙල ගිරි ලිපියක්
8. නැගෙනහිර පළාතේ මඩකලපු දිස්ත්‍රික්කයේ මුවන්ගල ලෙන් ලිපියක් හා ගිරි ලිපියක්.
9. අම්පාරේ ගිරි ලිපියක්.

කලින් පිටපත් කරගන්නා ලද සෙල්ලිපි ලාඤ්ජන 315ක් ඡායාරූපයට ගන්නා ලදි.

රක්ෂිත ස්මාරක පිළිබඳ උපදේශක සභාව

1958 දී සාමාජිකයන් 14 දෙනෙකුගෙන් යුත් අලුත් කාරක සභාවක් පත්කර ගන්නා ලදි. මෙම වර්ෂයේදී රැස්වීම් කිසිවක් නොපැවැත්විණ.

ප. එ. ප. දැරණියගල,
වැඩබලන පුරාවිද්‍යා කොමසාරිස්.

1960 මාර්තු 22 වැනි දින
කොළඹදීය.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

1 වැනි උපග්‍රන්ථය (අ)

1958 වර්‍ෂයේදී රක්‍ෂිත ස්මාරක වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද ස්ථාන

පළාත	දිස්ත්‍රික්කය	ස්මාරකයේ නම	සැලැස්ම, දිනය සහ ගැසට් පත්‍රයේ අංකය
උතුරු මැද	... අනුරාධපුරය	... පුරාණ නබා වෙහෙර ...	ටී. ඇස්. පී. පී. 1,413 ලොට් 208—1958 සැප්තැම්බර් 25 වෙනි දින අංක 11,531 දරණ ගැසට් පත්‍රය
වයඹ	... කුරුණෑගල	... රිදී විහාරය ...	බී. ඇස්. පී. පී. 72 ලොට් 34—1958 මැයි 16 වෙනි දින අංක 11,314 දරණ ගැසට් පත්‍රය මුල් දැන්වීම
දකුණු	... මාතර	... තාරකා කොටුව ...	පී. පී. 12,875 ලොට් 1—1958 නොවැම්බර් 21 වෙනි දින අංක 11,590 දරණ ගැසට් පත්‍රය. මුල් දැන්වීම.
දකුණු	... ගාල්ල	... තොටගමු විහාරය ...	1958 අගෝස්තු 25 වෙනි දින අංක 11,473 දරණ ගැසට් පත්‍රය. මුල් දැන්වීම.

1 වැනි උපග්‍රන්ථය (ආ)

1958 වර්‍ෂයේදී පුරාවිද්‍ය තහනම් බිම් වශයෙන් ප්‍රකාශයට පත්කරන ලද ස්ථාන

පළාත	දිස්ත්‍රික්කය	ස්මාරකයේ නම	සැලැස්ම, දිනය සහ ගැසට් පත්‍රයේ අංකය
දකුණු	... හම්බන්තොට	... පුංචි අකුරුගොඩ ...	පී. වී. පී. 625 ලොට් 70 සහ 71—අක්කර 1, රූඩ 0, පර්චස් 27—1958 අගෝස්තු 8 වෙනි දින අංක 11,471 දරණ ගැසට් පත්‍රය.
උතුරු මැද	... අනුරාධපුරය	... පදවිය ...	පී. පී. ඒ. 142 ලොට් 1, 2, 3, 4, 6, 9, 11, 12, 13, 15, 18, 23 සහ 25—අක්කර 158, රූඩ 2, පර්චස් 23—1958 ඔක්තෝබර් 17 වෙනි දින අංක 11,555 දරණ ගැසට් පත්‍රය.
ඌව	... බදුල්ල	... පශ්චිමාරාමය ...	පී. පී. 319 ලොට් 1—අක්කර 10—1958 ඔක්තෝබර් 17 වෙනි දින අංක 11,573 දරණ ගැසට් පත්‍රය.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF CEYLON
ANNUAL REPORT FOR 1958

PERSONNEL

FROM March 1958 the Department had the services of Professor P. C. Sestieri, Superintendent of Archæology, Government of Italy, as Archæological Expert, loaned for one year through the courtesy of UNESCO. Professor Sestieri succeeded Mr. P. E. P. Deraniyagala (Director of National Museums) as Acting Archæological Commissioner with effect from 1st May, 1958.

Mr. H. A. Perera, Office Assistant retired from service w.e.f. 4.3.58. He was succeeded by Mr. V. Sri Ranganathan, E. C. C. Special Grade, on 6.3.58.

Mr. J. S. A. Uduwara was appointed to the I. C. O. M. of Ceylon.

Mr. R. V. M. Karunaratne, Inspector of Works, was appointed Acting Superintendent of Works, w.e.f. 1.3.58.

FINANCIAL STATEMENT FOR THE YEAR ENDED SEPTEMBER 30, 1958

Revenue

A sum of Rs. 3,921.35 was received from the sale of publications, photographs, picture post cards, maps, &c. The shortfall is mainly due to the state of Emergency which existed during the year. Officers have been instructed to step up sales. A sum of Rs. 13,130.71 being profits on the advance account relating to Popular publications, guide books and printed picture post cards during 1951-52 to 1955-56 was credited to revenue.

LIBRARY

During the year 1958, 63 books were purchased for the Library including a number of Sinhala works. Miscellaneous journals and periodicals purchased during the year number 256 while 218 publications were received in exchange from foreign and local institutions. The Unesco publication entitled "Ceylon Paintings from Temple, Shrine and Rock" was kindly presented to the Library by the UNESCO National Commission for Ceylon. The Administration Report for 1957 (both Sinhala and English) was sent in exchange to all Institutions on the distribution list. The branch libraries at the Anuradhapura Museum, Dadigama Museum and Archæological Laboratory have also been supplied with a number of books.

PHOTOGRAPHY

An introduction was made in the use of colour films and 120 colour slides $2\frac{1}{2}'' \times 2\frac{1}{2}''$ of ancient monuments and paintings were prepared. Such slides will be useful in illustrated talks popularising the work of the Department. 514 new negatives were made ; 1906 bromide prints were prepared of which 152 prints were sold to the public. The University of Ceylon was provided with a number of prints when required by Professor S. Paranavitana. 109 estampages of inscriptions were photographed, most of

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

which were sent to Mr. W. S. Karunaratne, Assistant Commissioner (Epigraphy) on study leave abroad. 23 enlargements 20″ × 16″ of ancient monuments and antiquities were made and despatched through the Ministry to Chittagong for an exhibition.

PUBLICATIONS

The new guide to Sigiriya by the Acting Archæological Commissioner, Mr. P. E. P. Deraniyagala was published both in Sinhala and in English; the manuscript for a Sinhala guide to Mihintale was prepared by Mr. D. S. Gunatillake, Publications Assistant and a guide to the Archæological Museum, Anuradhapura has been drafted by Mr. J. S. A. Uduwara, Keeper of that Museum. These will be printed in due course.

Additions to the Anuradhapura Museum

(*a*) The broken part of a bronze image found at Purana Raja Maha Vihare, Veheragala, Kahatagasdigiliya, which the Keeper of the Museum was successful in retrieving. Vide ASCAR 1956 Section 6 and Plate I.

(*b*) A bas-relief of a standing figure and stele from the Buddhist railing building in Anuradhapura.

(*c*) A carnelian intagliated with a bovine figurine.

(*d*) A Laksmi plaque, an aka of the Chank and Jasmine type, a Laksmi of the ball and anulet type, a silver eldling, a copper eldling, a tree and swastika coin.

EXCAVATIONS AT ANURADHAPURA

A commencement had been made in 1957 to work out the Archæological pottery sequence for Ceylon and levels at Anuradhapura near the Gedige were investigated and the results set down in the report for 1957. This work was interrupted by the floods of 1957 and it was not until September 1st, 1958, that these investigations were resumed. From 9th to 13th September the work was conducted by Professor P. C. Sestieri who also trained the staff and 25 students from the University of Ceylon, Peradeniya. Mr. J. S. A. Uduwara assisted him in recording and supervising the work. The " Gedige area " is in the northern part of the town in the inner citadel. This is still an unexplored region, although some monuments were already visible on the surface; the brick-bats and potsherds visible on the ground indicated that the site was inhabited in antiquity and likely to yield interesting finds. The flatness of the ground, is convenient for systematic excavation intended to reach the lowest strata, thus showing the possibility of an easy appreciation of the depth all over the area, having a starting point of measurement which, in the average, is the same everywhere. The area was divided into series of squares of equal size. Each row is of four squares, measuring 24 feet. Some of these squares have been dug, starting from the south-west corner (Pit No. 1, Plate No. 1), leaving their earth walls intact, so as to have the section of the stratification of the different layers with the archæological remains embedded in them and the possiblity of an exact appreciation of their thickness.

The diggings were undertaken in the squares No. 2, 3, 6 and 8. This last had been entrusted to the students of the University who, by reason of the short time at their disposal limited the exploration to the south-west corner of the square, digging a pit 6 feet 7 inches by 5 feet 8 inches in size in which a depth of 54 inches was reached at the end of the week.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

The digging in pits 1, 2, 3 and 6 is still in progress and the results of the exploration at the present date (January 15th), are given below.

Pit One. (Vide appendix II (*a*)) The layer of top soil, which had an average depth of 13 in., was very dry, compact, and very dark in colour. Only a few sherds were in it. At a depth of 16 in. from the surface, a glazed sherd with traces of mica, and a bead were found. The layers with plenty of sherds, commence from the depth of 21 in. and continue regularly down to the depth of 11 ft. the maximum reached so far. Various kinds of sherds varying in colour, decorations and technique belonging to vessels of different shapes and sizes were secured. More or less the same distribution of the sherds in the various levels has been observed in the pits that have so far been dug ; thus a relative chronology of the pottery can be traced, and later on, when the digging will be extended and other elements of details will be available, for perfecting an absolute chronology which will be of the greatest help in further excavations.

The most interesting discovery in this as well as in the other pits so far excavated is that of brick pavements and walls (Plate No. II), dated as belonging to the earliest stages of Anuradhapura. According to their sizes, which will be given below, the bricks can be relatively thus providing evidence for the chronology of the building in which they were used.

The first brick wall (A) appeared at the depth of 5 ft. 8½ in. is 98 in. in length, and 21 in. in breadth, and projects from the eastern vertical facing of earth. In the Eastern section of the pit, remains of second wall (D) were exposed, composed of two arms, 32 in. and 26 in. respectively, and set at right angles. The wall consists of three courses of bricks, and rests on rammed earth, below which are remains of a pavement also in brick. The top course of the wall is at depth of 5 ft. 6 in., and the lowest at 6 ft. 1 in. ; the earthwork between this and the pavement is 13½ in. high. In this pit, at a depth of 4 ft. 11 in., in the Eastern section a pot with round base, concave neck and everted rim was found standing, almost at the same level of the top course of bricks in wall D.

Remains of brick pavements have been unearthed in three places. Pavement A is under wall A ; pavement B is 7 ft. 1½ in. below ground level, and measures 10 ft. 5 in. by 6 ft. 6 in.; remains of third pavement (C) are at 6 ft. 9 in. below surface. Another wall (B) of a single course of bricks is at a depth of 6ft. 4½ in. Beneath the pavement there is another brick wall (D), which is almost in alignment with wall B.

By the side of Eastern vertical cutting of Pit 1, was traced a square (5 ft. 2 in. × 5 ft. 5 in.), at the depth of 6 ft. 4 in., and at a distance of 7 ft. 3 in. from the northern vertical facing. This square contains sand, and in it lumps of charcoal were found, 6 ft. 10 in, below surface. (Vide appendix II (c).

Pit Two. At the end of 1958 the excavation of a section of this pit was commenced.

Pit Three. Remains of brick walls were discovered in this pit also, the first of them is at 5 ft. 2 in. below surface, and two more are at 6 ft. of depth in the south—eastern section, and 5 ft. 3 in. in the north-western corner.

Pit Six. A profusion of brick-bats at the depth of 26 inches and also remains of pavement and walls, in brick, were found. The pavement, possibly a continuation of that exposed in Pit One, lies 7 ft. 3 in. below the surface,

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

is irregular in outline, and stretches 6 ft. 11 in. east-wards. Of the wall running N-S, parallel to the vertical facing west, nine courses of bricks have been exposed.

Pit Eight. This was entrusted to the students of Peradeniya. Owing to the very short time at their disposal, only a small section of the pit was explored. Nevertheless they were able to send a report on their work.

FINDS

The most abundant finds in this excavation are the potsherds, but glass paste beads and coins were also found. As for the figurative arts, only two fragments were found.

Pit Six. A limestone head of a Buddha image with remains of a halo poorly preserved, was lying at 8 ft. 8 in. below the surface. The face is of the elongated type. The fragment of a shoulder, also in limestone, but clearly not belonging to the same image was found along with the head.

Pit Three. A small terracotta head, found 42″ from the top level. The face is badly damaged on the right side, and details of the right eye, nose and mouth are lost. The coiffure is very interesting : on the forehead it is lifted up, forming a sort of a tall fan, while the hair is plaited on the head forming series of cordons, surrounded on the brow by a ribbon which ends behind the ears. The face is almost round, the left eye which is preserved is slightly bulging and shifted back, and what remains of the mouth shows a full lower lip. The cheeks are also well rounded, full and smooth. All these characters are common in the Gupta period, and the head can, therefore be dated to the Vth century A.D. or the VIth.

Other finds from Pit I

1. Silver eldling, 3 ft. 1 in. below surface.
2. Bronze Roman coin, undecipherable, 5 ft. 1 in. b.s.
3. White-slipped sherd, 5 ft. 1 in.—5′ 6″ b.s. It is decorated with an incised line, with red dots on either sides of it.
4. Bronze coin petangular, 5 ft. 11 in.—6 ft. 6 in. b.s.
5. A piece of gold foil 6 ft. 6 in.—6 ft. 11 in. b.s.
6. Set of seven tiles, 11 ft. 7 in. b.s. The topmost tile measures 12¼ in. × 5½ in. × 7/12 in.

From Pit 2

1. Bronze Roman coin, 5 ft. 9 in. b.s. Although it is very worn, yet it is possible to distinguish a bearded head, most probably belonging to one of the Antonines : end of the II Century A.D.

From Pit 3

1. Elephant and swastika coin, 18 in. b.s.
2. Some pieces of limestone, of the Amaravati variety were found at 4 ft. b.s. No traces of decoration are shown on them.
3. Silver eldling, 5 ft. 5 in. b.s.
4. Set of five crucibles, 6 ft. 4 in. b.s.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

From Pit 6

1. Bronze coin, probably Roman, 6 ft. 9 in. b.s.
2. Pieces of charcoal, 7 ft. 3 in. b.s.

Other finds, common to all pits are glass paste beads, which were found at various levels.

POTTERY

As has been stated above, potsherds abound in all pits, and varieties from the different layers are distinguishable.

Pit 1

1st. layer.—21 in. to 24 in. b.s.

Red and brown sherds. Sometimes burned, belonging to larger vases : fragments of braziers.

2nd. layer.—3 ft. 10 in.—4 ft. b.s.

Sherds of large brown-reddish vases, sometimes with cordon in relief under the rim.

3rd. layer.—4 ft.—5ft. 3 in. b.s.

Sherds belonging to large, slipped vases, reddish in colour, or unslipped, brown and burnt ones. On the latter, an engraved decoration made with the finger tips, can be observed : "combed" stripes are often engraved on both varieties. The shapes are generally spherical with broad rim, and big, shallow cups with almost vertical walls.

4th. layer.—5 ft. 3 in.—5 ft. 11 in. b.s.

Large brownish vases, roughly made and not slipped, along with red slipped spouts. Their colour recalls that of the arretine pottery. from this level downwards, sherds which are black on the outside and grey on the inside surface, are frequently met with. In this layer the white-slipped sherd with red decoration was also found: This appears to be the only extant example of that kind of pottery in Ceylon. The clay seems to be local.

5th. layer.—5 ft. 11 in.—7 ft. b.s.

The spouts become more numerous ; many sherds belong to very large vases with an irregular engraved decoration ; also large cups with fluted and everted rim are found in this level, along with the black pottery.

6th layer.—7 ft.—8 ft. 6 in. b.s.

Many fragments of brown-reddish large vases, with engraved grooves ; black, not slipped sherds, belonging to deep cups with fluted rim.

7th. layer.—8 ft. 6 in.—10 ft. b.s.

Larger, roughly made vases, brown in colour, with vertical walls and broad rim ; large cups of finer pottery, generally red in colour, badly fired ; or black, without slip.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

8th. layer.—10 ft.—11 ft. b.s.

The pottery, which is not too fine, is generally of the red, not slipped variety, sometimes showing the usual, irregular engraved decoration. Also fragments of the neck of spherical vases with the rim shaped as a more or less broad cordon along with basins with very thick and broad flat rim.

Pit 2

The surface layer, down to the level of 3 feet, was barren.

1st. layer.—3 ft.—5 ft. 1 in. b.s.

The pottery is mainly red or brown, without slip, sometimes roughly made, and often with the usual engraved decoration of crude chevrons. Some fragments are blackened due to firing.

2nd. layer.—5 ft. 1 in.—7 ft. b.s.

In this level was found the bronze Roman coin which possibly belongs to the period of the Antonines. Nevertheless it is possible that, as happens with coins, this has slipped down from upper strata. The pottery is brown-reddish and black without slip ; the engraved decoration is almost rare. This stratum yielded two potsherds of a kind clearly different from the local ceramics ; they are made of very refined clay, well baked and finely coated with a dark brown slip ; one of them shows a rouletted decoration of dots forming a circle. Both are very flat and thin as if belonging to dishes, and if they are not Greek made, which is quite possible, they are certainly the product of Greek influenced. The appearance of these sherds is Hellenistic and most probably they come from a workshop which was active in Asia Minor in the 1st century B. C.

3rd layer.—7 ft.—10 ft. b.s.

Pottery as in the preceding layer, with the addition of large flat-bottomed plates some of which have very broad rims. An interesting piece was found at 10 ft. depth: it is part of the shoulder and the rim of a large spherical and flat-bottomed vessel, coated with reddish slip. On the shoulder is an inscription engraved with a sharp-pointed tool after when the vessel was fired. It is in Brahmi characters : *Ra Ra Ma* possibly the potters' mark, and can be dated in the period between the 1st century B. C. and the 1st A. C.

Pit 3

The first layer, from the ground surface down to 4 ft. depth, yielded pottery mainly of the brown-reddish type, without slip, sometimes with the usual rough decoration.

2nd. layer.—4 ft.—5 ft. b.s.

Brown, reddish, and black pottery, reddish slipped pottery ; in this level a kind of bowl with a very sharp angle between shoulder and belly was found ; it is provided with a rim in the shape of a smooth cordon.

3rd. layer.—5 ft. 1 in.—6 ft. 4 in. b.s.

In the upper part of this level, mostly reddish unslipped sherds with the usual engraved docoration; at 6 ft. 4 in. smooth and slipped reddish pottery; broad cups with flat bottom, low vertical walls, and smooth rim.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

4th. layer.—6 ft. 9 in.—7 ft. 6 in. b.s.

Red and black pottery of the usual types along with some fragments of Hellenistic type of the same kind as those found in Pit 2, at the 5 ft. 9 in. level. But these instead of brown are bright black in colour.

Pit 6

1st. layer.—14 in.—3 ft. b.s.

As usual the topmost thin layer of soil was barren; from 14 in. downwards, fragments of braziers like those from Pit 1 ; red and brown pottery, a few sherds with slip.

2nd. layer.—3 ft. 4ft. 6in. b.s.

Red slipped sherds ; brown and blackish pottery burnt inside, usual engraved decoration.

3rd. layer.—4 ft. 6 in.—5 ft. 2 in. b.s.

The brown pottery is finer and as a rule, slipped.

4th. layer.—5 ft. 6 in.—8 ft. b.s.

Much like the previous but in addition some sherds of the black variety.

5th. layer.—8 ft.—10 ft. b.s.

The pottery is rough. From this layer (8 ft. 8 in.) comes the Buddha head.

6th. layer.—10 ft. 4 in.—11 ft. 2 in. b.s.

Only tiles were found in this layer.

It has not yet been possible, to make a thorough survey of all the sherds which have been collected in this excavation, owing to their great number. Slipped, reddish sherds have been found in almost all layers starting from the depth of 10 feet (inscribed sherd) upwards but they become rare in the upper and topmost strata. From the level of 5 feet downwards the black unslipped pottery commences and reaches the 9 feet level. The spouts are found only in the levels between 5 and 7 feet while the large shallow cups with vertical walls are in the level between 4 and 5 feet the predominant shape. A few elements which can help in an attempt at absolute chronology are as follows :—

Depth 3 ft. 6 in.	:	terracotta head. V-VI Century A.D.	
5 ft. 9 in.	:	brown "Greek" sherds	1st. Century A.D.
5 ft. 9 in.	:	white slipped sherd	1st. Century A.D.
7 ft. 6 in.	:	black "Greek" sherds	1st. Century A.D.
10 ft.	:	inscribed sherd. 1st Century B.C.	

This chronology is confirmed by the bricks which in the lowest strata reach the size of 18 in. and which in Ceylon were in use in the period 3rd Century B.C. to the beginning of the 1st A.D.

CONSERVATION

Much tactful action was necessary to curb private bodies from effecting incongruous restorations.

Anuradhapura

The extensive damage sustained by ancient monuments and departmental buildings due to the floods at the end of 1957 was described in the report for the previous year. Much labour and materials were expended

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

in the rehabilitation of the archæological reserves and the construction of quarters for those departmental workmen whose houses had been washed away. Eight such houses were constructed and free labour and materials were made available for the purpose of putting up temporary quarters within the reserves for flood-stricken workmen.

A well was sunk in the New Town for the use of workmen occupying the departmental cottages.

The eastern, southern and western sides of the prakara, extending to a total of about 44 feet in length, enclosing the group of monastic buildings near the Northern dagoba (Abhayagiri) to the west (referred to in the report for 1957, page 17) were exposed and conserved. The Southern side of this prakara is pierced by a doorway. At this point the double doorway (Plate III) and the flight of steps were conserved. Work on the Northern side was commenced. Conservation of the Western extremity of the Kapararama complex (on the right side of the road to the west of, and leading from the Twin Ponds to Pankuliya) which was started in 1957 and continued. The entrance porch as well as the foundations of the walls of the avenue leading from it eastwards to the central unit were exposed and dismantled prior to conservation. A section of the boundary wall of stone masonry measuring 4 feet in height and extending to 200 feet in length by the side of the entrance porch at the west and running approximately north-south parallel to the road to Pankuliya was exposed, dismantled and the foundation laid in cement mortar.

The outlet channel of the Twin Ponds was exposed to a distance of about 300 feet.

A mound which covered a brick structure near the Samadhi Statue on the Outer Circular road was excavated with the dual purpose of conserving the remains of this brick building and allowing of a clearer view of the Buddha statue as one approaches it from the road.

The banks of the ponds in the Royal Pleasure Garden below the bund of the Tissavava which had been damaged by the floods were repaired and turfed. Sluice gates were constructed to control the flow of water from one pond to another.

The brickwork of the Palace of Vijabahu I, the so-called Kalikovil and the ruins near the Thuparama was pointed.

Mihintale

Danasalawa.—The retaining wall of rubble was conserved with a concrete backing. The wall extends to a length of 34½ feet, is 11 feet in height and 3 feet thick.

Kaludiya Pokuna.—The flight of steps leading to the terrace was conserved (Plates IV and V). The balustrades and guardstones belonging to the flight of steps due south of the entrance to the Kaludiya Pokuna area, which had been displaced were conserved in position. To the east of this flight of steps and five feet from the rock boulder at which the terrace terminates on the eastern aspect lies the second flight of steps. There are no balustrades or guardstones of masonry flanking these steps but the remnants of brick structures serving as balustrades were conserved. The retaining walls, also conserved, have a facing of both brickware as well as slabs of stone masonry. A ruined building on the terrace was also conserved (Plates VI and VII).

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Nagapokuna.—Conservation work was initiated towards the latter part of the year. It was the intention to drain out water from this pond to enable easy removal of slabs of stones which are dovestones fallen into the pond from the edge where they originally were and are now missing. Work had to be temporarily suspended for want of a pump for this purpose.

Conservation work at the Mahasaya has been suspended and the contract for the restoration cancelled. A panel of engineers was deputised by the Ministry to consider how best the work of restoration should be undertaken.

The departmental roads which suffered damage by rain were gravelled.

Sigiriya

Summit of Rock.—Conservation of the retaining wall of the 2nd path was undertaken on the summit of the rock. The north east and south east corners of the wall were conserved to its full height. A flight of steps (Plate VIII) connecting the 1st and 2nd paths was conserved at the North Western corner. As some of the limestone slabs of the paving of the path were missing, bricks were laid instead. The upper wall above the second path was conserved to a length of 45 feet and to a height of 4 feet.

Lion Platform.—Due to heavy rain a section 35 feet × 15 feet × 5 feet of the Eastern retaining wall collapsed. This portion and three brick structures which were in a bad state of preservation were restored. Cavities on the lion's figure were filled with lime and cement mortar.

Excavation of Pleasure Garden.—A stone pavement 5 feet broad discovered at a depth of 2½ feet below the present ground level near the outer base of the western brick wall in the southern enclosure was exposed to a length of 140 feet. Heavy rain had filled the drain with earth. This silt was removed.

The excavation of the south western Pond brought to light a rubble wall 90 feet by 12 feet with an average height of 4 feet. This wall separates the pond into two sections, a Western and Eastern. The Western pond measures 130 feet by 83 feet at the base with an average preserved height of 4 feet. Its bottom which is 1 foot 6 inches below. That of the Eastern one has a brick paving with a gradual slope of 3 inches towards the north and an outlet provided at the north western corner which perhaps drained out the water in both ponds to the moat. There is also a drain in the eastern pond sloping towards the western pond. The eastern pond measures 85 feet by 41 feet at the base with an average preserved height of 5 feet. Towards the centre of the eastern pond is a boulder which has indications of brickwork. Fragments of flat tiles were also found in the debris. In the western pond there are two flights of steps on the western and eastern corners and one towads the centre on the south. The Eastern pond has a flight of steps on the eastern corner. From the evidence found during the course of excavation it may be surmised that this pond had two stages of construction.

In the southern enclosure a series of underground brick lined drains interconnecting the small moats and cisterns were brought to light. The drains were at an average depth of 2 feet below the present ground level. About 462 feet of drain were exposed. A brick structure 30 feet by 16 feet in the eastern corner of the southern enclosure was excavated to a depth of 12 feet. This was found to be a well similar to the one which has been conserved in the western corner. The moat which is to the south of the long parallel brick walls in the pleasure garden was excavated to a depth of 2½ feet and to a length of 380 feet.

3——J. N. R 6721 (12/59)

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

The outer rubble retaining wall of the moat was exposed to a length of 225 feet. Reference may be made to Administration Report for 1952 for the site plan of the pleasure garden.

Ancient Path to Gallery.—The conservation of the ancient path to the gallery from near the caves was continued to a length of 75 feet and an average width of 5 feet. Three limestone flights of steps along this path were conserved. At the turn off to the ancient path to the east a branch of the main path was exposed to a distance of 145 feet, and also which had four flights of steps.

The circular road at the north west corner of the moat was washed away. About 45 cubes of earth had to be used to repair this damage. The walled-in cave near the octagonal pond was conserved.

Maintenance of Reserves.—Due attention was given to the maintenance of the reserves. The plants on the summit of the rock and in the pleasure garden were cleared. The fences were repaired by replacing new posts where necessary. The general maintenance of the roads, foot paths, etc., were also attended to.

Periyakulam

Conservation of the Dagaba was continued but it had to be stopped temporarily due to the state of Emergency. The Overseer and the labour gang had to be transferred to Anuradhapura and Jaffna. Work has again been undertaken during the latter part of the year with a skeleton labour force.

Jaffna

A section of the wall 42 ft. 0 ins. in length, 15 ft. 6 ins. high and 5 ft. 0 ins. thick of the Dutch Fort which houses the Prison collapsed during the heavy rains in the early part of the year. The repairs to this wall were attended to. As rain water was seeping through the roof of the ancient dungeons into the prison and as there was a likelihood of this collapsing, action was taken to make it waterproof. A part of the Fort wall on the southern side near the Police mess was also in danger of collapsing. Action was taken to prevent this.

As the ancient church was leaking badly tiles had to be shifted and the guttering, etc. repaired.

Kalpitiya

The major part of the wall of the Dutch Church collapsed when a huge margosa tree fell on it during the rains. Immediate action was taken to have this repaired. The Church and the Fort were attended to.

Polonnaruwa

The main retaining wall on the western side of the Baddhasima Pasada was excavated and conserved (Plate IX). The southern side of the wall between the east and west of the main flight of steps was also attended to. The citadel wall at the south-east corner collapsed and immediate action was taken to prevent further damage. The conservation of this wall was taken in hand immediately.

The bund of the main tank at Galvihare was saved during the flood by breaching the spill.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Action was taken to fill up the road washaways. A portion of the Garbha at Rankot Vehera on the western side collapsed. The debris was removed and site cleared. Pointing of the retaining wall of the quadrangle was also done. The roof of the Thuparama which was leaking was made waterproof.

Repairs to the labour line which were long overdue were undertaken. Most of the brick structures had to be pointed due to damage done by cattle. Vegetation was removed from all monuments. The reserves were maintained as usual.

Yapahuwa

Conservation of the retaining wall (Plate X) on the eastern side of the flight of steps leading to the ornamental gateway was undertaken. In addition the retaining wall above the two terraces was also attended to. During the heavy rains the Eastern wall of the ornamental gateway collapsed. A cadjan roof was erected over the wall to prevent further damage from rains. Steps are being taken to conserve this. The whole area on top of the rock was weeded and the path leading to it cleared.

The departmental road round the rock was also maintained by deepening the drains and filling up the washaways. This road had to be widened at certain places. The water from the moat used to escape through a leakage, under the Irish drain. A concrete barrier was constructed to prevent further loss of water.

The ruins which were already conserved were cleared of weeds and maintained satisfactorily. The Overseer's quarters which were in a dilapidated condition were repaired. Maintenance of the Reserve was done as usual.

Dadigama

The filling up the pit in the core of the dagaba was undertaken. This was however stopped after sometime so that the earth could get consolidated, before replacing the structure and the relic chamber in their respective places.

The further conservation of the "Lotus Moulding" at the base of the garbha was continued. The conservation of the "Garbha" in a sector of the South-east quadrant was also carried out.

Panduvas Nuvara

Activities in this station had been curtailed owing to lack of funds and most of the labourers had to be transferred to other stations, leaving only a skeleton gang. No conservation work was done here. Pointing had to be done on the ramparts, palace and dagaba due to damage done by cattle.

Due to the rains there was a breach on the north-east side of the moat. This was filled up. Clearing and maintenance of the reserve was done during the year.

Madirigiriya

Much damage was done to the roads here due to the floods. The two side retaining walls of the departmental bridge over Kaudulla-oya collapsed, although no damage was done to the bridge itself. These were repaired. The washaways were filled and the road gravelled. A number of damaged culverts were repaired.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

No conservation work was done. The jungle was cleared on both sides of the road and the reserves maintained as usual.

Raja Maha Vihare—Telwatte

Sundry repairs were attended to in this protected monument.

Birth Place of the Venerable Sri Sumangala Nayaka Sthevira

This house, a Protected Monument, was in a very dilapidated condition and fairly extensive repairs had to be undertaken to preserve it. A section of the kitchen wall collapsed owing to the heavy rains and this too had to be attended to. As boys throw stones at the fruit trees in the garden and thereby damage the roof. A fence was erected and a care taker appointed.

EXPLORATION AND INSPECTION

North-Western Province

Siyambalagamuva.—Map reference I. 9/23. The Rural Development Society at Siyambalagamuva requested permission to construct a viharage and pansala at the Farm in this village. This land which falls outside the proposed Archæological Reserve within the farm contains no visible remains of interest to the Department. The request was granted through the Government Agent, Kurunegala.

Maha Andarawewa.—Map reference F. 18/43. Information was received from the Government Agent, Kurunegala and the Irrigation Engineer, Rajangane S. D. of the existence of ruins scattered in the jungle immediately below the bund of the Maha Andarawewa Tank in Wanni Hatpattu. In an area of above five acres in extent there were to be seen the remains of a pillared hall, a mound more or less rectangular in outline with stone pillars, evidence of a Siva devale where a stone lingam was found, a dagaba that had been dug into, and brickbats and pieces of pottery. The dimensions of the bricks commonly found among the ruins are $8\frac{1}{2}$ ins. × 8 ins. × $2\frac{1}{2}$ ins. The Government Agent was requested not to alienate the land for colonization purposes but to set it apart as an Archæological Reserve.

Wellagiriya.—Map reference I. 3/11. On information received from a resident of Wellagiriya an ancient site was inspected. This is situated in the jungle to the north of Wellagiriya tank and on the left bank of the Deduru Oya. The visible remains consist of a rectangular mound with stumps of stone pillars.

Tarakudivillu.—Map reference I. 21/55. A circular mound containing old brickbats was discovered at Tarakudivillu which is about four miles east of the main road from Chilaw to Puttalam. This is the remnant remains of an old dagaba.

Kotalakembiyawa.—Map reference I. 4/59. Several caves with drip ledges and Brahmi inscriptions (No. 809 A. S. C. inscriptions) are situated on the slopes of a rugged hill at Kotalakembiyawa. Inspection revealed that two of the caves were occupied by bhikkhunis.

Moragalla Viharahinna.—Map reference I. 4/16. These ruins which are found in the above-named site in Kandapalle Korale, Matale North, occupying an area of about an acre. They comprise a ruined dagoba and

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

an oblong basement with stone pillars, which has been dug into by treasure hunters to a depth of about six feet below the present ground level. A granite Buddha statue broken at the neck was found fallen in this pit. A partly effaced slab inscription in Tamil discovered at this site has been estampaged. Reference A. S. C. A. R. 1911-12 p. 121 and A. S. E. C. IV p. 170. It is proposed to take over this land for archæological purposes.

Madawakkulama.—Map reference I 2/43. The remains of a small dagaba and a flight of steps leading to a rock boulder were inspected at the request of a resident of this village.

Ganekande Vihare.—Map reference F. 24/61. This is in private ownership and the land on which the vihare is situated is neglected. The dagaba has been rifled.

In addition to the sites mentioned above, the Protected Monuments at Wijesunderarama, Dorabevila and the Archæological reserves at Arankele, Rajangane and Nillakgama were inspected. Action was taken to add to the main archæological reserve at Panduwasnuwara a portion of land (Lot 42B. in F. Y. P. 1710), containing the remains of a dagaba which had been left over during the early survey.

North-Central Province

Kabitigollawa.—Map reference C. 20/55. A stone pillar bearing an inscription had been used to construct a culvert at the 9/2 milepost on the Kebitigollawa-Madawachchiya road. The D. P. W. was requested to have it removed from the culvert to enable it to be brought to the Archæological Museum, Anuradhapura.

Diyatittawewa.—Map reference G. 1/15. An exploration was undertaken in the jungle to the north of Diyatittawewa in Hurulupalata of the Anuradhapura District. Numerous caves with drip ledges and Brahmi inscriptions were discovered. In three of these caves the roofs have been plastered though only fragments were found intact at the time of inspection. The entrances have been protected with built up walls largely in ruins except one in which even the mouldings are in a fair state of preservation. The Settlement Officer was requested not to alienate this land for colonization purposes.

Ranava.—Map reference F. 25/19. The remains of "double platform" type of buildings similar to those at Arankale and Manakande were inspected on a hill locally known as Nakellekande. The stone work is rough and much rubble has been used in the construction of these buildings.

Veherabandigala, Manakande, Dimbulagala, Tantirimale archæological reserves were inspected. At Dimbulagala the jungle around the ruins and in the jeep tracks was cleared.

Southern Province

Warapitiya.—Map reference O. 15/45. The Chaityawardena Samitiya of Warapitiya requested permission to restore a dagaba in their village. The site was inspected along with the officials of the Society. The dagaba is built of bricks and rubble, and there were no other remains in the vicinity. Permission for restoration was granted.

Girihandu Vihare.—Map reference P. 17/29. The Viharadhipati of Girihandu Vihare in Ambalantota requested the handing over of the Rest House premises situated opposite the present pansala to the vihare claim-

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ing that this land belonged to the vihare in ancient times. The land was inspected and found to contain many remains of ancient buildings. A site of a shrine room was also discovered in this land in 1939, where a Buddha statue and several other antiquities were unearthed. Acquisition of this land as an Archæological Reserve and conversion of the Rest House building into a Circuit Bungalow and local museum to house antiquities of the Southern Province are under consideration.

Ihalakumbukwewa.—Map reference P. 7/29. The incumbent of Ihalakumbukwewa temple applied for a lease of a land for the expansion of the temple. The land in question was inspected and found to contain only a few pillar stumps of an ancient oblong building. The permission asked for was granted.

Agalakada Purana Mahavihare, Akuressa.—A foundation of a rectangular building and several other architectural remains were discovered by the Viharadhipati in the course of cutting earth to level the dagaba premises. These remains were at a higher level than the base of the dagaba. The site containing these remains appears to have been retained on all sides by a wall.

Sandamini Vehera.—Map reference O. 25/60. This site is by the sea beach and the land which is fully developed contains a brick mound and several spur stones. The area has been despoiled from the archæological point of view by the construction of tenements on and around the ancient remains. The land is in private hands and no action is called for from the Department.

Ridiyagama.—Map reference P. 12/44. The existence of the remains of an ancient dagaba on the Ridiyagama tank bund was reported by the Irrigation Department. On inspection it was found that this is the only monument in the vicinity and that it does not appear to have been tampered with by treasure hunters. The Irrigation Department was requested to leave the dagaba in its present condition.

Vanduruppu Vihara.—Map reference P. 17/29. This establishment is in private land. The bhikku has excavated around the maluwa of the old dagaba and the foundation of the maluwa of the dagaba has been exposed. The mouldings of the retaining wall of this platform were in a fair state of preservation. The bhikku was permitted to continue work of the restoration of the dagaba.

Kustarajagala, Dondra Galge, Ramba Vihare, Tissamaharama, Palatupana Fort and Kirinda Archæological Reserves were inspected. The contractor at the Kirinda reserve has spoilt the æsthetic beauty of the site by restoring the dagaba. A new structure was also under construction at this place.

Uva Province

Veherayaya.—Map reference M. 23/17. By the 7th mile post from Wellawaya junction on the road to Hambantota is situated the Veherayaya Colony. The existence of ruins within the area of allotments was reported, and on inspection the remains of a brick built dagaba, two mounds with stone pillars, the torso of a Buddha image and a urinal stone were found. These are enclosed in a square retained by a wall of brickbats and rubble each side measuring eighty feet. It is proposed to declare this land an archæological serve.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Budugalge.—Map reference M. 19/1. Mr. H. B. Kehelgamuva, Overseer, reported a visit to this cave temple at Horombuwa on the Monaragala-Haputale road. The cave is situated on the upper slopes of a hill and within is a brick built recumbent statue of the Buddha damaged in many places. The rock surface of the cave bears plaster on some sections of which there are to be seen representations of flowers. In the jungle nearby six other caves with drip ledges were found. A trial excavation was conducted in the Budugalge.

Kadala Vehera.—Map reference M. 9/31. This monastic establishment is situated in the small village of Ritigahawatte and the ancient remains were inspected in the company of the Vel Vidane of Polgahagama. The site is at the foot of a mountain range known as Bambarahela with a long flight of steps leading to it. There are three rectangular mounds with stone pillars, the entrances to the buildings at these sites being flanked by curvilinear balustrades and plain guardstones. Two sculptures of bulls (nandi) were found near two of the mounds which thus appear to have been Hindu shrines. A large stone slab, well polished, bearing an object carved in the shape of a pillow in high relief was also discovered. A pillar inscription too was found on the site and a rubbing was taken. The area containing ruins is surrounded by a moat now partly filled. It is proposed to bring this land under control of the Antiquities Ordinance.

Mannakela.—Map reference M. 14/55. The remains to be seen are a small dagaba in ruins, several stone pillar stumps and curvilinear balustrades with relief of elephants on the outer sides and guardstones ornamented with the punkalas. There were three caves with drip ledges cut and one of which bore a Brahmi inscription.

Nagadipa Raja Maha Viharaya.—Map reference I. 22/32. This site was revisited and rubbings were taken of three inscriptions, two from a pillar and the third on a stone slab. Action has been initiated to declare this Vihare a Protected monument.

Buddhankotte.—Map reference M. 1/60. The existence of an ancient site two miles away from Bathmedilla colony was reported by the Government Agent, Badulla. It is a rectangular site retained on two sides by a rubble mixed brick wall and there are indications of a surrounding moat. The jungle has been cleared for chena cultivation with consequent damage to several stone pillars and slabs. It is proposed to declare this area an Archæological Reserve.

Buduruvagala, Maligavila, Habassa, Galebadde, British Fort at Haldummulla and the Protected Monument at Yudaganava were inspected. The approach road to Buduruvagala was regravelled and a watch hut was constructed.

Central Province

Pallewatte.—Map reference J. 7/15. About half a mile in the jungle from the 42nd mile post on the Kandy-Weragantota road a mound of bricks locally known as Kotavehera was inspected. Close by are seen a paved oblong mound and a few pillar stumps. The area has been recently cleared for cultivation and a hut was under construction. The Government Agent, Kandy, was requested to have this ancient site safeguarded by disallowing cultivation on it.

Patkolagolla.—Map reference I. 4/43. The remains of a small dagaba were discovered during inspection of the area at Patkolagolla.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Madamahanuvara Palace site.—Map reference J. 21/21. This is situated overlooking Guru Oya within a mile of Urugala. The superstructure of the Palace is no more to be seen though the site could be easily identified. It is rectangular in plan and retained on three sides by a massive rubble wall. The Palace site proper is today a flourishing paddy field and recent ploughing has brought to light pieces of tile and a large stone slab.

Sinhapitiya, Kundasala, Gurudeniya, Nalanda Gedige archæological reserves and the Protected Monuments at Madawala, Palkumbure, Galmaduwa, Sooriyagoda Alakolaela and the " Queens Ulpange " in Kandy were inspected. The reserve at Gurudeniya was fenced and provided with a gate and action was initiated to conserve the viharage at Madawala Rajamaha Vihara.

Eastern Province

Deegamadulla.—Map reference J. 15/59. At the request of the Chairman, Galoya Development Board, the ancient remains at Deegamadulla were inspected. The site contained a cave, mound of bricks indicating a ruined dagaba, and many stone slabs. The cave is being used as a viharage by the occupant of the land, and within is kept the torso of a limestone Buddha statue which is said to have been unearthed from this land. No objection was raised to the grant of a lease to the Deegamadulla Purana Rajamaha Viharasthana Buddhist Society subject to conditions safeguarding departmental interests.

Navgala.—Map reference M. 15/43. Information was received regarding the existence of ancient monuments at Navgala while on circuit in that area. The site described was inspected and an ancient wall (terra-cotta) and the remains of a dagaba in the form of a mound of brick bats were noted. The rock boulder nearby was also examined and it was a pleasant surprise to come across a large Brahmi inscription.

The Tiriyai, Periyakulam and Mudu Maha Vihare Archæological Reserves and the Protected Monuments at Magul Maha Vihare were inspected. Sketch plans for a proposed reserve at Kantalai were prepared and forwarded to the Government Agent, Trincomalee, for a requisition survey.

Northern Province

Uruthirapuram.—A case of damage to a dagaba was reported from Uruthirapuram colony, Kilinochchi, where during the course of cutting earth to repair a road from the colony to Uruthirapuram tank, a mound that was being levelled for this purpose was found to be a dagaba site. Work was immediately stopped. There were close to this dagaba two rectangular mounds with stone pillar stumps. A modern kovil is under construction not far from these remains. In the course of excavations for the foundation of a new building there were exposed a lingam, several terracotta figurines of lion heads and some ancient coins. It is the tradition that an ancient devale stood on this land.

Myliddy Amman Temple.—Map reference A 22/46. This temple which is situated opposite the Portuguese Church at Myliddy, has been neglected for many years and the structure is in ruins. Coral stone masonry has been used in the construction of this building and the entrance doorway is carved. Tannimuruppu Wewa-Kantarodai archæological reserves and the Protected Monuments at Myliddy, Sankilitoppu and Achuveli were inspected. It is proposed to clear the vegetation at Sankilitoppu and post a notice board.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Sabaragamuwa Province

Kuragala.—Map reference M. 21/31. A treasure hunt was reported at Kurugala which is at present a holy place of the Muslim community. There was no evidence of a treasure hunt except the disturbance of a site containing old brick bats.

Ambabilakelle.—Map reference P. 1/61. A vain search was conducted in the jungle for a Buddha statue reported to be present among other remains of a monastic establishment on the left bank of the Walawe Ganga in the region known as Ambabilakelle.

Barandikovil, Padavigampola Archæological Reserves and the Protected Monuments at Mahasaman Dewale, Wijesunderaramaya, Aramanapola and Ambulugala were visited.

Western Province

Gaspe.—Map reference I. 22/52. A villager of Gaspe had, when digging his land for cultivation, come across what he thought was a roughly rectangular pit from which he had removed earth and extracted pieces of pottery, charcoal and plaster lining the walls of this pit. It was after fully exposing the site that the Department was informed. On inspection it was evident that this was a chambered tomb of burnt clay 8½ feet long, 3 feet deep and 2 feet wide, the inner walls of which still showed fragments of plaster adhering. Pieces of bone and more charcoal were recovered.

Divulapitiya.—Map reference I. 22/54. A similar tomb from Divulapitiya was reported. The site had been completely disfigured before the Department was informed.

CHEMICAL TREATMENT OF ANTIQUITIES

BY

R. H. de Silva, B.Sc. Hons. (Cey. & Lond.)

Assistant Commissioner (Chemist)

Kandy

The work of conservation of the paintings at Degaldoruwa Temple near Kandy initiated in 1957 was continued for 3 weeks commencing from January 20, 1958. The loose areas of painted plaster were consolidated. The painted surface, over a great portion of which white fungus had grown obscuring the paintings, was treated and this disfigurement removed. The paintings were later photographed in colour by the Photographer.

Anuradhapura, Monaragala and Panduvasnuwara

The new silicone resins released by manufacturers during recent time offer a method of protection to exposed stone monuments, brickwork, wall surfaces, etc., which the older protective coatings did not provide. This compound, while preventing the penetration of moisture into the protected surface does not clog the pores of the material. The silicone resin manufactured by imperial Chemical Industries was experimentally tried out on some stone carvings in the Museum premises at Anuradhapura,

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

and on the stone inscription at Panduvasnuwara in March this year. The painting on the rock surface at Monaragala, near Mihintale was given attention during this month.

Gadaladeniya and Hindagala

In April, work at two temples near Kandy was carried out. At Gadaladeniya Temple the carved stone pillars at the entrance were cleaned of the fungus and some limewash that had been applied over them. A 20 per cent solution of zinc silicofluoride was applied. The other temple near Kandy at which the paintings were given attention was at Hindagala where white ants had extensively damaged the right wall and images of the shrine room. The loose plaster and pigment layer on this wall was strengthened.

Sigiriya

In July, the plaster in the fresco pocket at Sigiriya was treated to strengthen the weak portions.

Telwatta and Weligama

At the end of July, the restoration of the damaged Buddha and Vishnu images in the shrine room at Totagamu Vihara, Telwatte near Hikkaduwa, was undertaken. Two deep cracks had appeared at the elbows of the two arms of the Vishnu image which was constructed of plaster on a wooden framework. Supports were given to the right forearm and a concentrated solution of vinyl acetate with a filler was injected into the crack to fill it. A number of "snail shell" curls on the head of the central recumbent Buddha image had fallen off. The missing curls were modelled and attached to the head using "Polyfilla"—a cellulose compound which was found suitable for the purpose. The stone altar used for offering flowers was cleaned of the candle wax, oil and soot covering it. The thick deposit that had accumulated was difficult to remove, and still contains traces of the wax between the grains of the stone.

The statue at Kustarajagala, Weligama, carved in a niche of the rock was cleaned of the dirt and fungus on it in August. The statue was treated with zinc silicofluoride solution after which a protective coating of the new silicone R 220 resin was applied.

Work was continued in September on the Vishnu image at Totagamu Vihara when the left arm of the statue was given attention. There appears to be a cavity in the wall to which this arm is fixed, and it was not possible to complete filling this crack as a result.

Aukana

The cleaning and treatment of an exposed stone monument on a scale hitherto not attempted was undertaken when the cleaning and treatment of the Buddha image at Aukana was begun by this Department for the first time in October of this year. A steel scaffolding was erected for the purpose; distilled water and rain water were used for the cleaning. The areas which were disfigured by the growth of fungus and stains which had appeared as a result of the flow of rain water were cleaned and a solution of zinc silicofluoride applied:

The terra cotta figures found at Illukweva, near Sigiri (Plate VIII of A. S. D. Report for 1957) were cleaned and despatched to the Museum at Anuradhapura.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

LIST OF ESTAMPAGES OF INSCRIPTIONS COPIED DURING 1958

(1) Masons' marks on eleven stone slabs in the ancient spill at Kalavava, N.C.P.

(2) One cave inscription and two rock inscriptions at Budugalge near the village of Konkatiya in Buttala Korale, Uva Province.

(3) Pillar inscriptions at Kadala Vehera in Ritigahawatta, Badulla District, Uva Province.

(4) Pillar and stone asana inscription from Nagadipa, Uraniya, Badulla District.

(5) Rock inscription from Bodhirangoda, in Ukuwela, Matale District, Central Province.

(6) Rock inscription from Kirinda, Hambantota District, Southern Province.

(7) Rock inscription from Mahallangehela in Navgala, Batticaloa District, Eastern Province.

(8) A cave inscription and two rock inscriptions from Muvangala, Batticaloa District, Eastern Province.

(9) Rock inscription from Amparai.

Photoprints of 315 estampages of inscriptions already copied were taken during the year under review.

ADVISORY COMMITTEE ON PROTECTED MONUMENTS

A new Committee consisting of 14 members was appointed in 1958. No meetings of the Committee were held during the year.

P. E. P. DERANIYAGALA,
Acting Archæological Commissioner.

Colombo, 22nd March, 1960.

APPENDIX 1(*a*)

Protected Monuments declared in 1958

Province	*District*	*Name of Monument*	*Plan, Date and the Gazette No.*
North Central ..	Anuradhapura ..	Purana Nakka Vehera ..	Lot 208 in T. S. P. P. 1413—*Gazette* No. 11,531 of September 25, 1958
North Western ..	Kurunegala ..	Ridi Vihare ..	Lot 34 in B. S. P. P. 72—*Gazette No.* 11,314 of May 16, 1958 (Preliminary Notice)
Southern ..	Matara ..	Star Fort ..	Lot 1 in P. P. 12875—*Gazette* No. 11,590 of November 21, 1958 (Preliminary Notice)
Southern ..	Galle ..	Totagamuva Vihare ..	*Gazette* No. 11,473 of August 15, 1958 (Preliminary Notice)

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

APPENDIX 1(*b*)

Archaeological Reserves declared in 1958

Province	*District*	*Name of Monument*	*Plan, Date and the Gazette No.*
Southern	Hambantota	Punchi Akurugoda	Lot 70 and 71 in F. V. P. 625 (1A. 0R. 27P.) *Gazette*, No. 11,471 of August 8, 1958
North Central	Anuradhapura	Padaviya	Lot 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 11, 12, 13, 15, 18, 23 and 25 in P. P. A. 142 (158A. 2R. 23P.) *Gazette* No. 11,555 of October 17, 1958
Uva	Badulla	Paschimaramaya	Lot 1 in P. P. 319 (10A. 0R. 0P.) *Gazette* No. 11,573 of October 17.

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

APPENDIX II (a)
II වැනි උපග්‍රන්ථය (අ)

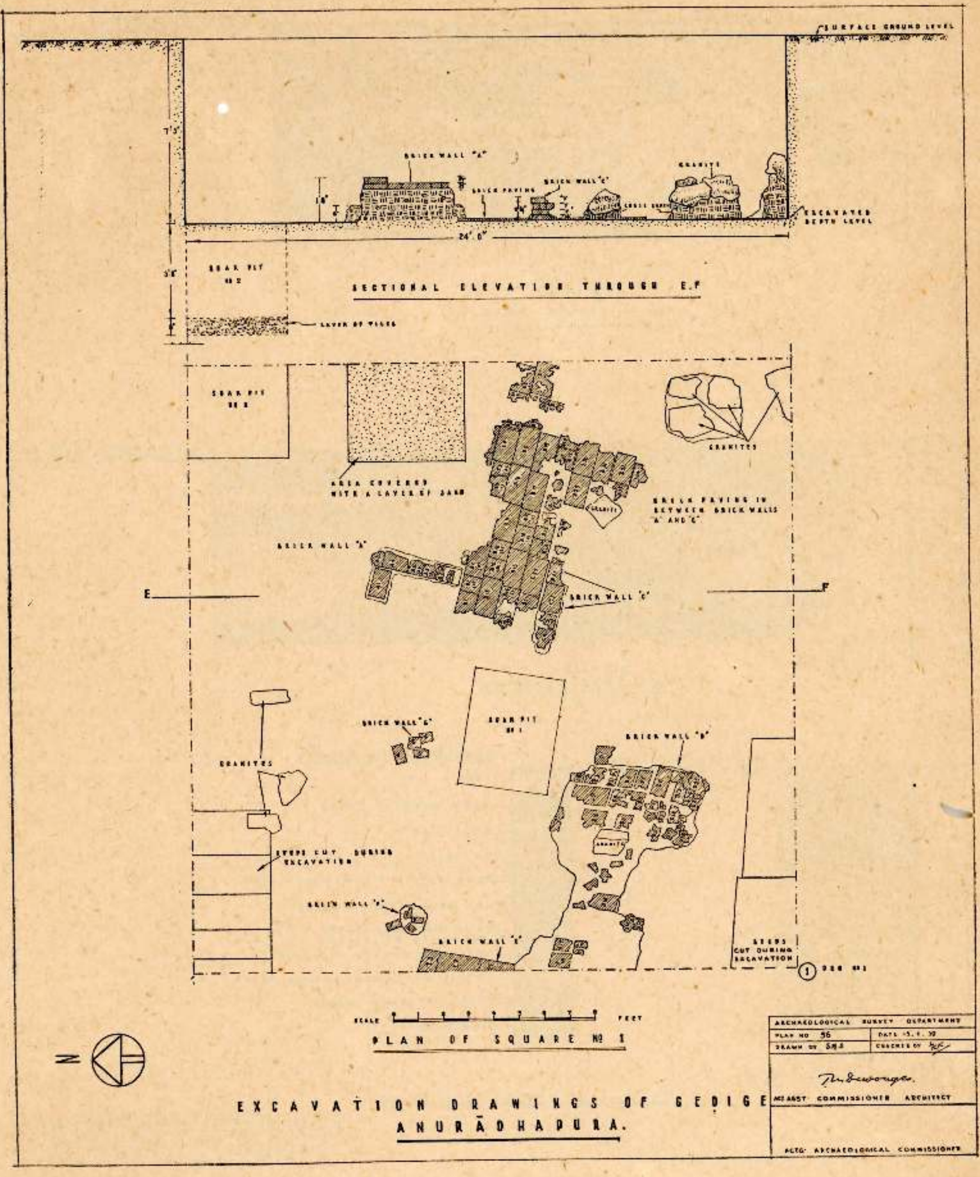

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

APPENDIX II (b)

II වැනි උපග්‍රන්ථය (ආ)

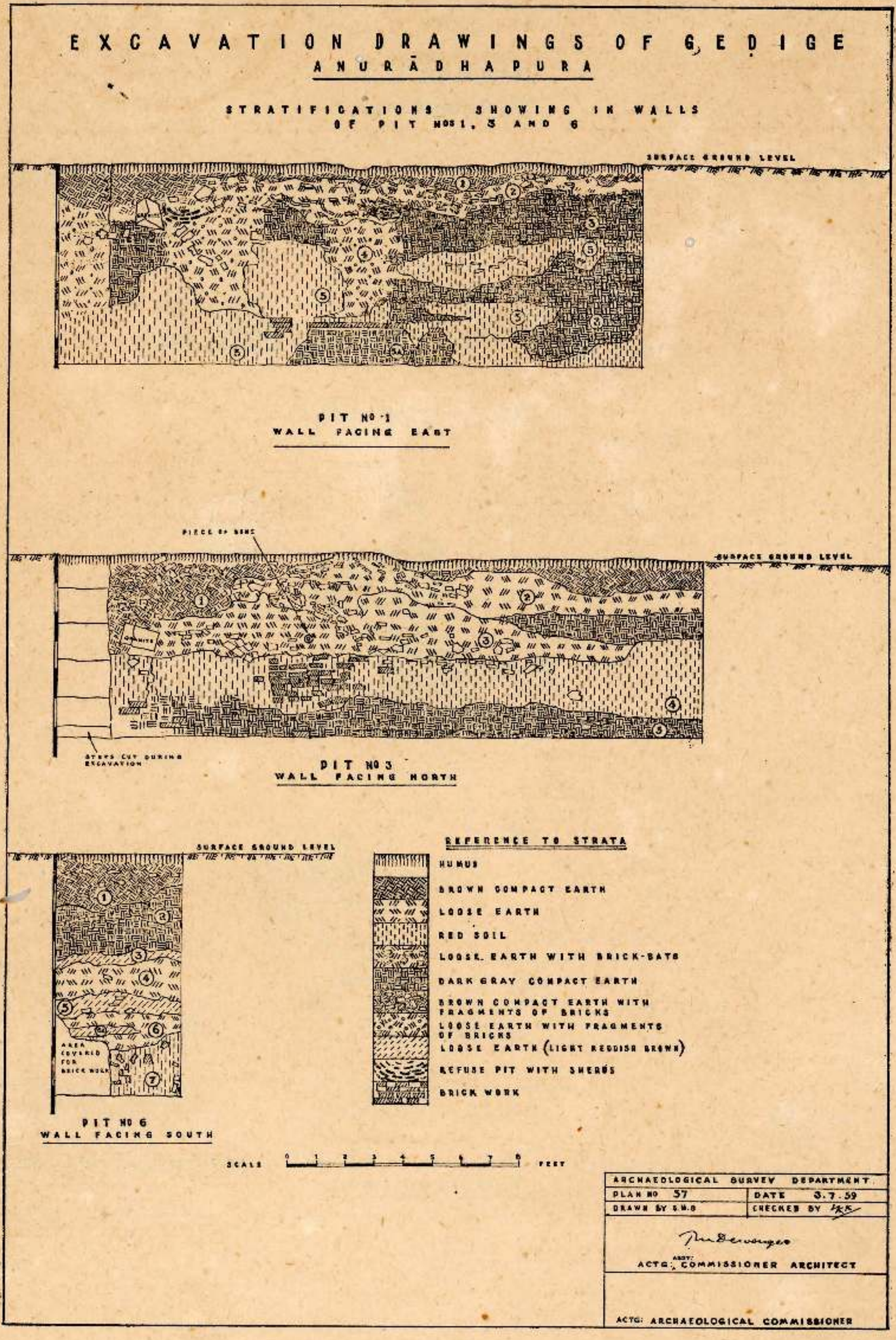

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

APPENDIX II (o)

II වැනි උපග්‍රන්ථය (ඇ

EVELYN RUTNAM LIBRARY
02497
JAFFNA

EXCAVATION DRAWINGS OF GEDIGE ANURĀDHAPURA.

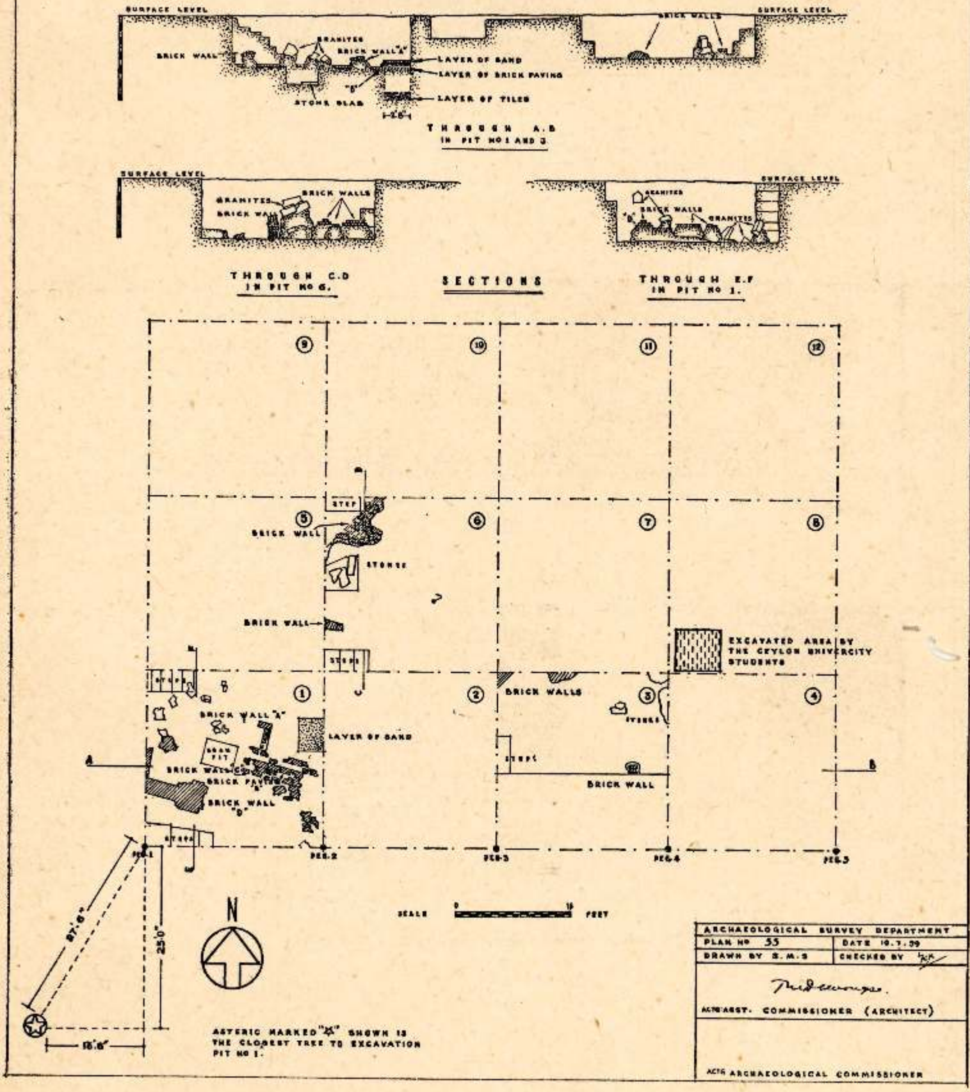

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ANURADHAPURA : GEDIGE EXCAVATIONS, PIT NO. 1

අනුරාධපුරේ : ගෙඩිගේ අසල පෙදෙසෙහි කණිනු ලැබූ පළමුවන වලෙහි දර්ශනය

4——J. N. R 6721 (12/59)

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

ANURADHAPURA : GEDIGE EXCAVATIONS, GENERAL VIEW
අනුරාධපුරේ : ගෙඩිගේ අසල පෙදෙසෙහි කළ කැණීමේ සාමාන්‍ය දර්ශනය

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE III

III වන චිත්‍රය

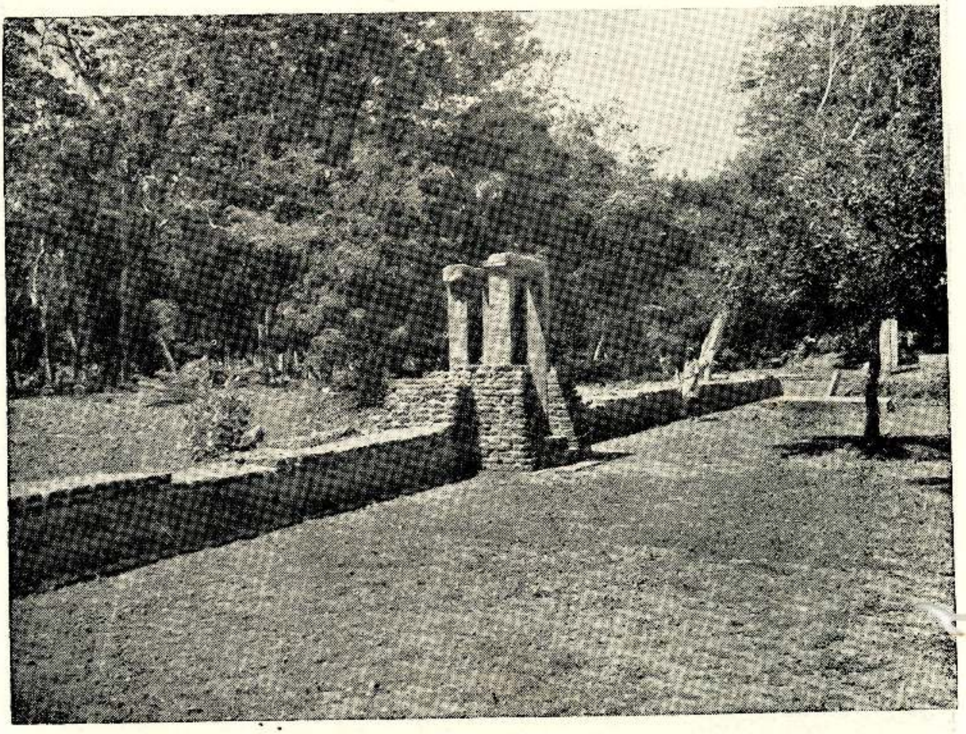

ANURADHAPURA: MONASTERY WEST OF ABHAYAGIRIYA, PRAKARA WITH DOUBLE DOORWAY AFTER CONSERVATION

අනුරාධපුරයේ : අභයගිරි දගැබට බටහිරින් පිහිටි ආරාමයේ දෙරටුව හා පවුර තැහැවිරීමෙන් පසු

5——J. N. R 6721 (12/5..)

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE IV

IV වන චිත්‍රය

MIHINTALE : KALUDIYA POKUNA, WALL AND FLIGHT OF STEPS BEFORE CONSERVATION

මිහින්තලේ : කළුදිය පොකුණේ පවුර හා පඩිපෙළ තැහැවිරීමට පෙර

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE V

V වන චිත්‍රය

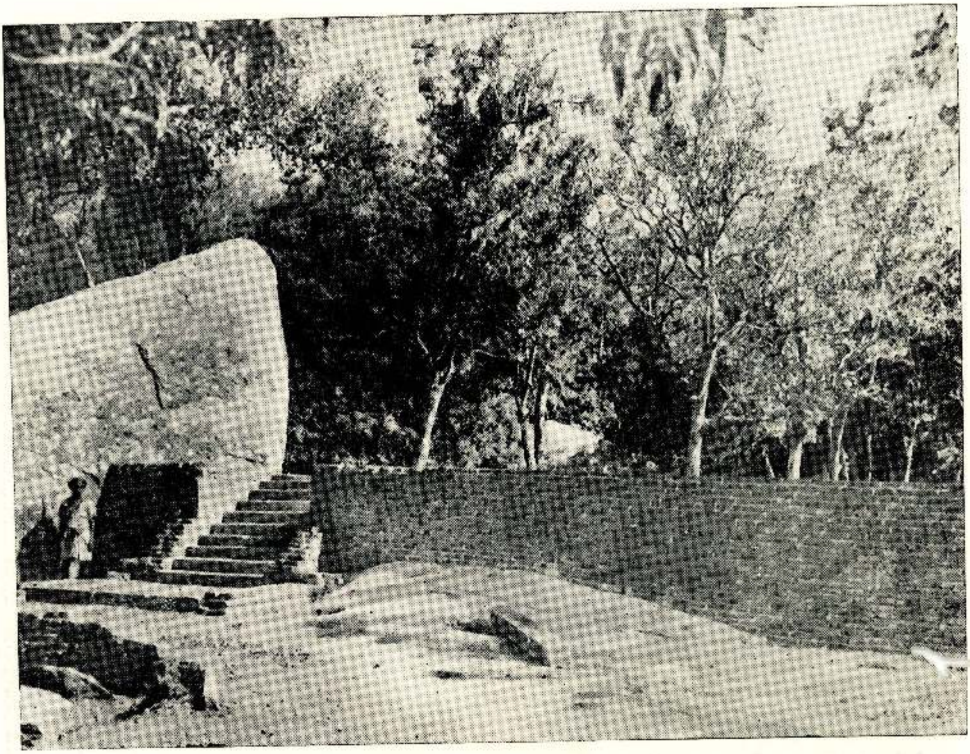

MIHINTALE : KALUDIYA POKUNA, WALL AND FLIGHT OF STEPS AFTER CONSERVATION

මිහින්තලේ : කළුදිය පොකුණේ පවුර හා පඩිපෙළ තැහැවිරීමෙන් පසු

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE VI

VIවන චිත්‍රය

MIHINTALE : KALUDIYA POKUNA, BUILDING ON TERRACE BEFORE CONSERVATION

මිහින්තලේ : කළුදිය පොකුණේ සමතලාවෙහි පිහිටි ගොඩනැගිල්ල තැහැවිරීමට පෙර

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE VII

VII වන චිත්‍රය

MIHINTALE : KALUDIYA POKUNA, BUILDING ON TERRACE AFTER CONSERVATION

මිහින්තලේ : කළුදිය පොකුණේ සමතලාවෙහි පිහිටි ගොඩනැගිල්ල තැහැවිරීමෙන් පසු

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE VIII

VIII වන චිත්‍රය

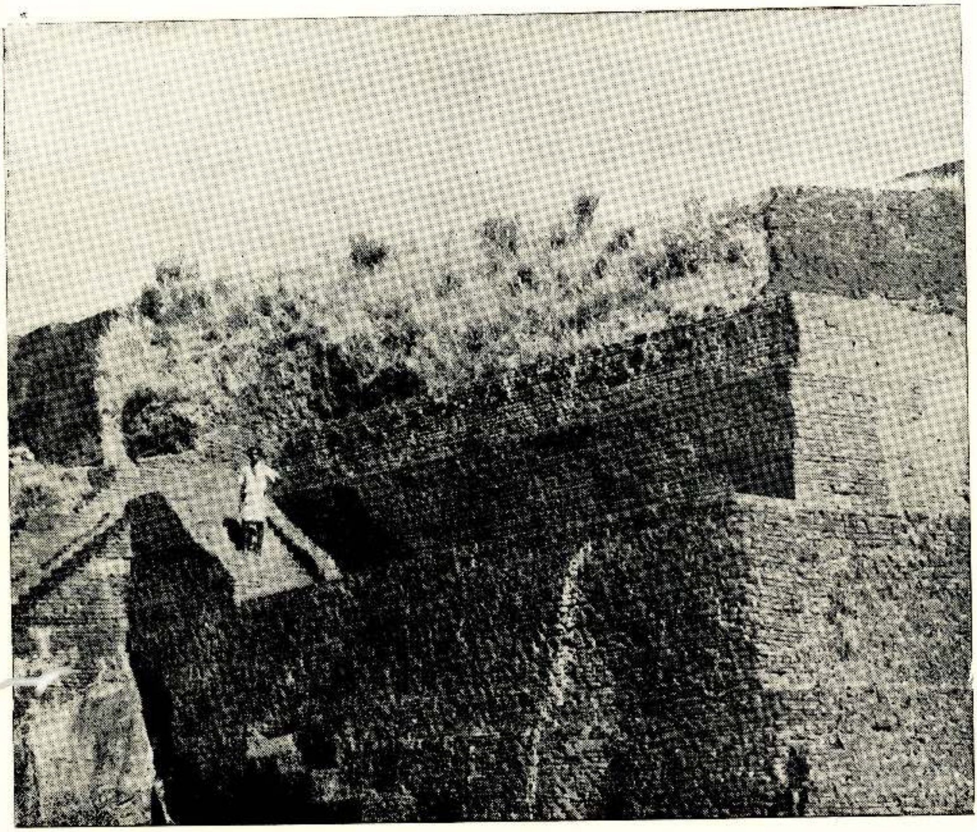

SIGIRIYA : CONSERVATION WORK ON SUMMIT

සීගිරිය : පර්වතය මුදුනේ තැහැවිරිම් වැඩ

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE IX

IX වන චිත්‍රය

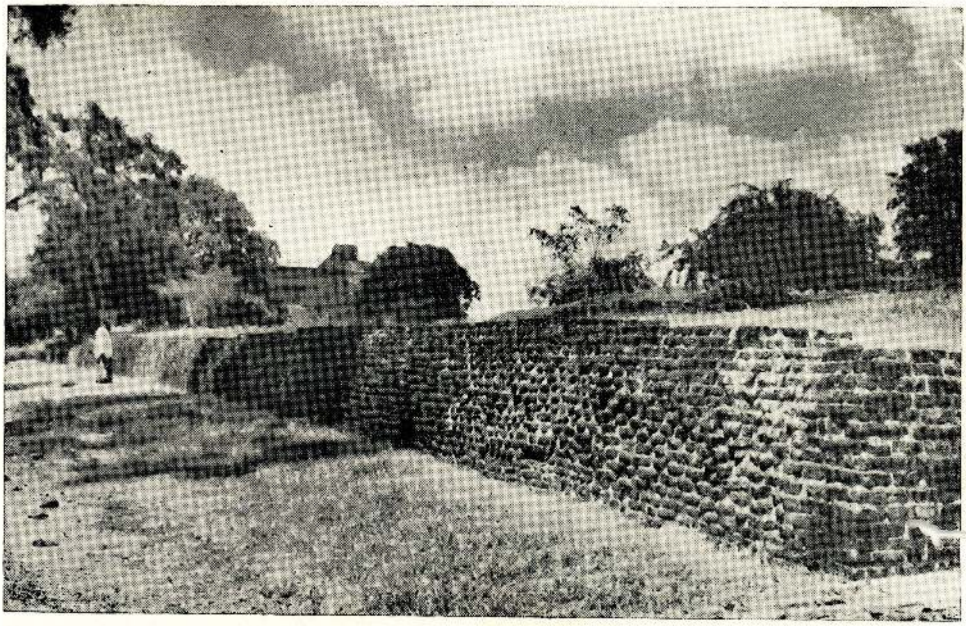

POLONNARUWA : RETAINING WALL WEST OF BADDHASIMA PASADA AFTER CONSERVATION

පොලොන්නරුව : බද්ධසීමා ප්‍රාසාදයෙහි බටහිර පැත්තේ පවුර තැහැවීරීමෙන් පසු

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

PLATE X

X වන චිත්‍රය

YAPAHUWA: RETAINING WALL EAST OF THE FLIGHT OF STEPS AFTER CONSERVATION

යාපහුව : සොපානමාලාවට නැගෙනහිරින් පිහිටි පවුර කැහැවිරීමෙන් පසු

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org

Digitized by Noolaham Foundation.
noolaham.org | aavanaham.org